

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel

Plechtige openingszitting van 11 December 1954

DE GLIMLACH VAN HET RECHT

Rede uitgesproken door Mr Pierre RONSE

De tempel van het Recht voorstellen als een schepping van levensvreugde, van hoop en verwachting, het optimisme voorhouden als een wezensmerk van de juridische wetenschap en als een hoedanigheid van de rechtsbeoefenaars, dit moge het opzet heten van deze openingsrede.

Zij stelt het zich tot taak te verhalen, hoe ondanks de zwarte toga's die ons kleden, ondanks de stofferige infolio's waarin wij onze kennis putten, ondanks valbijl en schavot, het gerecht het objectief geluk van de mens in de samenleving bevordert.

Mijnheer de Stafhouder, kritiek uitbrengend op de verleden jaar gehouden Franse openingsrede, had gehoopt dat deze een « Ode an die Freude » zou geweest zijn (1). Wij zullen trachten, de diepe blijdschappen en de ontgoochelingen van ons beroep en het hartschotelijk en bedwelmend leven van het Recht en zijn beoefenaars te bezingen.

Wij willen aantonen hoe het Recht in zijn strijd tegen vooroordeel, bijgeloof, wreedheid en wanorde geen rustpoos kent, en hoe uit elke overwinning nieuw recht en nieuwe vreugde geboren wordt.

Het optimisme en de lach.

Vooraf weze het ons toegelaten buiten enig juridisch kader, om op het algemeen menselijk plan, de betekenis en de gronden na te gaan van de opgeruimdheid.

Men heet optimisme de wijsgerige zienswijze volgens welke deze wereld, niettegenstaande de schijnbare onvolkomenheden die er bij de bijzondere dingen in voorkomen, toch volmaakt of ten minste de beste onder de mogelijke is, en niet anders is dan hij zijn kon (2).

Het pessimisme integendeel (3) gaat uit van de mening : de wereld is zo slecht als zij nog juist zijn kan, zonder ogenblikkelijk te gronde te gaan, hetgeen verreweg het beste zou zijn.

De optimist is de bouwster van zijn eigen vreugde : als hem een dakpan op het hoofd valt vindt hij het een ongehoorde kans dat er geen twee vielen; voor

de pessimist is echter alles ontgoocheling. Als hij zich scheert is het gillemesje of zo bot dat hij zijn huid als met een krabijzer schramt of zo scherp dat het zijn wang openrijt.

De meesters van het vak zullen uitleggen dat op de sterkte der gemoedstrillingen het verschil berust tussen nuchtere en geestdriftige, tussen zwaarmoedige en opgeruimde naturen.

Maar welk temperament men ook door atavisme, milieu of opvoeding gekregen of vervormd heeft, de *levenstemming* waarmee men alles aanvat kan deze van humor, *vreugde* en vrolijkheid zijn.

De vrolijkheid en de lach als menselijke gedraging heeft menig denker bekoord.

Voor *Bergson* is de lach de sociale functie welke het komieke, het belachelijke te recht wijst.

Het lachen betekent dan voor alles een verbetering of afstraffing (4). Het is de wraak van de maatschappij op wie buiten de normen gaat, d.w.z. abnormaal aandoet. Zoals het gerecht het wanordelijke beteugelt, zoals het Recht ontstaat uit nood aan ordening, zo ontstaat de lach als tempering van het komieke.

Boven die even zwaarmoedige Bergsoniaanse beschouwing over de lach, verkiezen wij de theorie van Spinoza's *Ethica* : « De vreugde is een goed; de droefheid is een kwaad, de melancholie is verkeerd » (5).

Hoe groter onze blijdschap des te groter onze volmaaktheid (6).

La Bruyère raadt ons aan te lachen alvorens wij gelukkig worden uit vrees te sterven voor dat wij gelachen hebben, en *Beaumarchais* is het spoed met alles te lachen ten einde niet verplicht te zijn er om te wenen.

Voor *Virgilius* is de lach de eerste kennis : « Incipe parve puer risu cognoscere matrem »; en *Horatius* vraagt : « Nonne licet ridendo dicere verum ? »

Liever echter dan ons te bezinnen over de diepe betekenis van de glimlach willen wij nagaan waarom wij er alle reden toe hebben, optimist te zijn.

De glimlach moet ons eigen zijn, eenvoudigweg omdat we mens zijn, mens uit de tweede helft van de 20^e eeuw, levend te midden van de westerse wereld, aan de boorden van de bruisende Noordzee, in een land waar de zonnestralen karig toegemeten worden en de regenneerslag jaarlijks 84 cm. bereikt... en soms overtreft.

Men heeft te vaak herhaald dat de Vlaming, in eigen ogen eeuwig misdeeld, een volksaard bezat op tragiek aangewezen. Dat is verkeerd.

Bezate in de Gent geboren Keizer Karel niet het grootste imperium dat ooit door één scepter werd bestuurd? Gaf de hofhouding van Filips de Goede niet de toon aan voor Europa? Volstaan de doeken van *Breughel* en *Rubens* niet, samen met de creatie van *Tijl Uylenspiegel*, De boer die sterft en Pallieter, om deze bewering tegen te spreken?

Veel juist is het zich te houden aan de traditionele dominanten van het Vlaamse volk. Mystiek, humor en werkelijkheidszin (7), zeldzaam mengsel van rukkende fantasie en punterig naturalisme (8) naar de woorden van *Verschaeve*.

De mens, — de Vlaming inbegrepen, de Vlaming vooral — heeft vele redenen om met levensvreugde, met fierheid en geheven hoofd, zijn weg te gaan.

Een motief zal zijn, te bedenken dat wij via de chimpanzee of de goril afstammend van het eencellig diertje, het zo ver brachten dat exemplaren van ons ras de hymne «An die Freude» of de «Mattheus Passion» of de *Appassionata* componeerden.

Voor wie daarmee niet tevreden is, zullen wij er bijvoegen dat wij blijezind de toekomst inzien, omdat wij leven, gezond zijn, onderdak en confort bezitten, af en toe met verlof mogen gaan. Verder omdat we goede vrienden, vrouw en kinderen hebben, omdat we mooie muziek te horen en prettige boeken te lezen krijgen, omdat we het goede mogen en kunnen doen voor anderen — en ten slotte omdat het streven naar geluk ons ingeboren is.

Een bemerking moge hiet niet gelden om alle misverstand te vermijden: optimisme staat niet in tegenstelling met werkelijkheidszin. *Churchill* voorspelde in 1940 aan zijn landgenoten bloed, tranen en zweet en niemand hield hem voor een pessimist.

Optimisme als wezenskenmerk van de rechtswetenschap.

Nu wij omschreven hebben wat wij door optimisme verstaan en waarom wij er als mens reden toe hebben met blijdschap de levensweg te betreden, willen wij betogen dat dit optimisme een zeer bijzonder kenmerk is van de rechtswetenschap.

Zij is optimistisch in haar voorwerp.

Geen abstracte cijfers of figuren maar levende gedragingen bestudeert zij, gedragingen welke beperkt blijven tot de menselijke, bij uitsluiting van de planten- en dierenwereld, en in die cosmos van menselijke gedragingen, waarin niets haar onverschillig laat, gaat haar voorkeur, verder dan de scheikundige of biologische reacties naar de verstandelijke en zedelijke gestalten.

Nog meer nauwkeurig omschreven, beperkt zich het voorwerp niet tot de feiten die voorbij zijn, welke stof voor geschiedschrijving vormen, maar tot de daden welke actueel of toekomstig zijn.

Het recht leeft dus in het heden en in de toekomst.

De rechtswetenschap is ook optimistisch in haar doel.

De opvoeding van de mens en zijn welstand; geordende zekerheid omtrent personen en goederen;

bescherming van gezin en gezondheid, eerbied voor het economisch, geestelijk en aesthetisch patrimonium van volk en enkeling, bevordering van beroepsactiviteit, opvoeding en cultuurbilijkheid, een matige en verantwoorde gelijkheid, waarheid en die vrijheid welke in verhouding blijft met het zedelijk peil van het volk en met de noden van de zwakkeren, zijn haar kenmerkende strevingen.

De Rechtspraak bevestigt vaak die doeleinden. Het wederzijds vertrouwen is een collectief goed en een van de voornaamste grondvesten van het sociale leven, lezen wij in een recent arrest van Luik (9).

De Rechtsleer houdt voor dat de wetten vooral de uitdrukking moeten zijn van de eeuwige Rechtvaardigheid en niet van voorbijgaande passies (10). De verklaring van de wet door de rechter zal geen logistiek mogen zijn welke tot woordenvitterij zou leiden maar steunen op de eisen van de werkelijkheid: «L'impeccabilité du raisonnement juridique tombe à faux devant les exigences de l'utilité sociale» schrijft De Page (11) en Ripert: «Il peut y avoir un injustice à épuiser les prérogatives d'une faculté (12)».

De rechtswetenschap is zelfs optimistisch in haar ontoereikendheid.

Want zij is overtuigd van de goedheid van de menselijke natuur.

Wanneer ik spreek van ontoereikendheid, bedoel ik die van het positief recht, hetzij in de enge zin van het concept: geschreven recht, hetzij in de school van het juridisch positivisme dat de gebruiken en nl. de rechterlijke gebruiken of de Rechtspraak in zijn domein toeliet.

Beide zijn het eens om te zeggen dat waar de positieve regelen en gebruiken te kort schieten, men moet aanbouwen tegen de natuurwet, tegen het natuurrecht.

Dit herinnert aan het optimisme van J. J. *Rousseau* en aan *Portalis'* Discours préliminaire du Code Civil: de terugkeer tot de natuurwet bij stilzwigen, tegenstrijdigheid of dubbelzinnigheid van de wetten (13).

De progressistische koppeling van natuurrecht en positief recht, vertoonde zich overigens in geestdriftige strevingen van de rechtspraak van zodra zij er van afzag het gehele recht alleen in de wet te vinden.

Een arrest van het Belgisch Hof van Verbreking verbindt aan het recht van wettige zelfverdediging — natuurrecht — de faculteit om in rechte op te treden (14). Een arrest van 1 October 1880, noemt ze een noodzakelijke eigenschap van de sociale mens (15).

Het Hof van Beroep te Gent in 1901 overweegt dat: de eerste wet van de natuur de bewaring is, (de handhaving van de soort) en verder, dat alles wat er toe bijdraagt het menselijk bestaan te verzekeren moet geacht voorgeschreven te zijn door de natuurwet, en alles wat haar in de weg staat verboden (16).

De burgerlijke Rechtbank te Gent in 1903 besliste dat de wet moet verklaard worden in functie van de Rechtvaardigheidsgedachte welke ten grondslag ligt van een bepaalde beschaving; en dat gezond verstand en het natuurlijk gevoelen van wat past de maat zal geven (17).

In een arrest dat ik mocht bekomen voor de 7de Kamer van ons Hof luidt het:

«Overwegende dat de vrijheid van keuze van de geneesheer, buiten alle wetteksten, voortkomt uit het Recht welk eenieder bezit, te handelen naar willekeur, daar waar wetten en reglementen zijn vrijheid niet beperken.» (18)

Dit is voldoende om het optimisme van het Recht te kenschetsen waar het zich zelf als ontoereikend beschouwt.

De rechtswetenschap is verder optimistisch in haar onvoldaanheid.

Het recht zie ik als een eeuwig zoeken naar evenwicht dat nooit stabiel is en steeds in wording, vol dynamisme; de stoffelijke vooruitgang schept sociale eisen die op hun beurt de hefboom zijn voor nieuwe vorderingen, in een immer veranderende wereld.

Er is een eeuwig Recht, schrijft *Laurent*, uitdrukking van de Absolute Gerechtigheid. Dit Recht openbaart zich aan het menselijk geweten, naarmate de mens de goddelijke volmaaktheid benadert. Het Recht is vooruitstrevend zoals alle uitingen van de menselijke geest (19).

Zeker staan hardnekkige, soms wanhopige pleidooien aan de oorsprong van menig ommekeer in de rechtspraak en van talrijke nieuwe wetten.

De Advocaat, zegde Meester *Coupé* in zijn verleden jaar gehouden openingsrede, moet de Rechtvaardigheid boven de orde verkiezen, de verovering van de vrijheid boven de verdediging van de verworven rechten (20).

Daarom zeggen wij met de redenaar van de openinsrede drie jaar geleden uitgesproken door een zusterconferentie: «zelfs de verwarring in het recht is een noodzakelijk kwaad; nieuw recht komt broksgewijze tot stand» (21).

Geen wetenschap is derhalve zo aanhoudend in groei, in vervorming. Dag na dag kunnen wij ons verzadigen aan nieuwe wetten, nieuwe rechtspraak, nieuwe rechtsleer, welke dan toch verondersteld wordt beter te zijn, en waarvan de bedoeling ontegensprekelijk op verbetering van toestanden gericht is.

Dag na dag, werken daartoe in ons land alleen 372 leden van de wetgevende macht, vele honderden magistraten, tientallen hogeschoolprofessoren en ettelijke duizenden advocaten.

De rechtswetenschap is optimistisch in haar uitslagen en verwezenlijkingen.

De sociale vrede, het minimum loon, de bescherming van de eerlijke gebruiken in handelszaken, het eerbiedigen van het gegeven woord, het beteugelen van alle inbreuken op contractueel gebied, de genoegdoening van de aangerichte schade, de herstelvergoedingen, de tussenkomst van sociale verzekeringsorganismen zijn even zoveel uitslagen (en hoeveel meer zijn er) bekomen voor de rechtscolleges; door toepassing van handelsrecht, burgerlijk recht, sociaal recht, nijverheidsrecht.

Ook de verwezenlijkingen die verband houden met strafrecht stemmen ons tot vreugde.

Dit is natuurlijk een goedkope bewering, zult U denken, daar wettelijk vermoed wordt dat, wat de rechter beslist, overeenstemt met waarheid en werkelijkheid.

Boven dit vermoeden staat echter vast dat sinds 50 jaren het criminaliteitscijfer van 118 veroordeelden per 10.000 individuen-van-minstens-16-jaar daalde tot 52 en dat de criminaliteitsindex gesteld op 100 in 1906, over het algemeen regelmatig — de oorlogsperiode uitgezonderd — verminderde tot 45 in 1949 (22).

Wel zal men opwerpen dat heden vele misdadigers onbekend en dus ongestraft blijven, maar men gelieve rekening te houden met vreemde factoren die de criminaliteit en speciaal de niet ontdekte criminaliteit bevorderen, als film en pers, de onvolmaaktheid van de opsporingsorganismen, de vooruitgang van de crimi-

nele techniek, het tempo van het hedendaags leven, de naoorlogse geest (23).

Ten slotte is dit een bewijs te meer van de doeltreffende uitslagen door het gerecht bekomen ondanks het voorhanden zijn van die vreemde en ongunstige factoren.

Lang is hij voorbij de tijd waarin Thoekeydides aan *Perikles* laat zeggen tot de bewoners van Samos die in naam van het recht — *Dike* — komen vragen naar eerbied van de verdragen: «weét ge niet dat het recht een uitvindsel is van wie niet de kracht bezitten om hun rechten te doen eerbiedigen». Thans zeggen wij met *Banning*: «nog meer misprijzenswaardig dan de brutale kracht is het Recht dat voor haar capituleert.»

De rechtswetenschap is nog optimistisch in haar methodes en haar bronnen.

want zij houdt de goedkeuring in van het goede, de beteugeling van het onrecht.

Haar regelen worden ingegeven door billijkheid.

Alles wat strijdig is met openbare orde en goede zeden, alles wat een ongeoorloofde oorzaak heeft wijst zij af.

Om tot inzicht te geraken steunt zij vol vertrouwen op het menselijk getuigenis.

Goede trouw wordt steeds vermoed en hij die zich op kwade trouw beroept moet die bewijzen (B. W. 2268).

Bedrog wordt niet vermoed, het moet bewezen worden (B. W. 1116) Rechtspraak, rechtsleer en gebruiken vormen de synopsis van wat in de loop der tijden als het beste voorkwam; in het getuigenis waarin zij de middelen bewaart om de geschillen te beëindigen heeft Themis steeds een plaats van voorkeur gegund aan de dading.

Dat men de zwakheid, de nood, de onwetendheid, de onervarenheid van de medecontractant misbruikt verdraagt zij niet. Tegen alle dwang en list zet zij zich schrap.

Haar tederste zorgen en haar bescherming gaan naar de minstbedeelden en de zwaksten: de wees, de abnormale, het kind, de benadeelde, de economisch minder gegoede, de schuldenaar, de gene tegen wie men bedingt (24).

Aan de armen schonk zij de kosteloze gerechtelijke bijstand (25).

Haar edele drang schafte zonder aarzelen de burgerlijke dood af, cette «atroce fiction», «la loi barbare qui souillait le Code Napoléon» zoals *Laurent* ze noemt (26).

Het Strafrecht is optimistisch in zijn strevingen.

Het beoogt de bescherming van de maatschappij en waarborgt jaloers de rechten van de verdediging; de menselijke persoon, zijn zedelijke verheffing en zijn geluk treden immer op het voorplan in de werken over strafrecht. De organisatie van de beteugeling der misdrijven is zodanig dat voor de meest gehavende, de diepst gevallen, tot het laatst, de hoop blijft bestaan.

De doodstraf zal slechts uitgevoerd worden in uiterst zware gevallen, en in principe alleen wanneer de veiligheid en het bestaan zelf van het land in gevaar verkeren. Zo maakt de vergeldende straf plaats voor de morele-weder-opvoedende straf.

Hoe zelden zien wij overigens de strafrechter het maximum toepassen? En hoe vaak maakt hij gebruik, zodra het maar enigszins mogelijk is, van de verzachtende omstandigheden, van de voorwaardelijke veroor-

deling omdat er hoop bestaat op verbeteren? Wanneer de rechtsmacht dit niet kan, hoe vaak wordt dan door de uitvoerende macht genade verleend en voorwaardelijk of voorlopig in vrijheid gesteld? Collectieve genademaatregel, amnestie, eerherstel, «probation» zijn nog zoveel bewijzen van het vertrouwen op de verbetering van de delinquent.

En toen men om aan een gril van een rumoerige zgn. publieke opinie voldoening te geven, beslist had, door de Kamers een werktuig te laten smeden om alle hoop te ontnemen aan sommige politieke misdadigers, door de zgn. gemotiveerde besluiten, welke ten eeuwige dage de bevrijding en de herklassering moesten beletten, hebben beide Kamers, zeer verstandig, deze juridische ketterij laten rusten en berusten bij de nooit volgroeide wetsontwerpen.

De andere domeinen van het Recht.

Hoop, Verwachting voor het leven, Geluk, kortom: Optimisme zien we dus in het burgerlijk recht en in het strafrecht; wij zouden alle domeinen van het Recht kunnen onderzoeken en tot dezelfde vaststelling geraken;

het internationaal publiek recht dat steeds de verbetering beoogt van het lot van de gewonden, van de zieken, van de schipbreukelingen, van de krijgsgevangenen, van de burgers; het sociaal recht met al zijn lenigende gevolgen voor armoede, werkloosheid, ziekte, invaliditeit; het administratief recht met de organisatie van openbare onderstand; met de vergoeding van de oorlogsschade en dies meer; het fiscaal recht zelf met zijn ontheffingen voor kroostrijke gezinnen, zijn bepaling van minimacijfers, zijn verzoeningsrechtspeling.

Al is het dan juist dat de belastingen 6 % van het nationaal inkomen vertegenwoordigden in 1941, 10 of 15 % vóór de 2de wereldoorlog en thans 25 % (27).

Opwerpen.

Men zal opwerpen dat de rechtsvormen die onze maatschappij beheersen er toch toe hebben geleid over de wereld veel ellende van ziel en lichaam te vestigen.

Het recht heeft niet belet dat mensen rondploeteren, die één derde van hun betaan in donkere koolputten doorbrengen.

Het recht heeft niet belet dat de landman zijn velden verlaat, dat boven de tarwe, de vruchten, de vrijheid, hij papieren geld, fabriekswerk en bediendenuren verkiest; het recht heeft niet belet dat koffie, vlas, katoen, verbrand wordt om de prijzen te doen stijgen wanneer mensen er om wenen;

dat het recht niet belet heeft dat % der kinderen in de wereld ondervoed zijn, 30 % der bevallende vrouwen na 8 dagen droge borsten hebben, dat 40 op honderd mensen nooit een vrucht van de boom aten (28).

Een Antwerps advocaat schreef zelf: «Het menselijk gerecht werd door de duivel uitgevonden om te doen twifelen aan God» (29).

Herinner U dan het verhaal van het krabbetje en de gerechtigheid: «Zou het water haast komen, vroeg het wier aan het krabbetje, wij worden droog, wij zullen sterven».

Domme twijfelaars, zeide het krabbetje. Ik erger me aan U... Domme wieren! Gij zijt te klein om de grote gerechtigheid van het water te begrijpen (30).

Er moet onrecht zijn, zoals er armen moeten zijn, omdat wij nu eenmaal mensen zijn met de passies en gebreken, met onvolmaakte werktuigen en ontoerei-

kende regeringsvormen, met lage drijfveren en onmogelijke verlangens, met ingeboren voorkeur voor de luiheid boven het werk. En in die cosmos, daartoe geholpen door godsdienst en cultuur, schept of tracht het Recht te scheppen een geordende samenleving waarin billijkheid, vrede en verdraagzaamheid heersen een staat van rechtvaardigheid, van juiste verhouding en juiste verdeling, een bolwerk van gerechtigheid tegen een wereld waarin roof, willekeur en zucht naar gewin hoogtij vieren (31).

Dit onpersoonlijke, optimistische recht zal nu echter concrete vormen aannemen in het verder onderzoek dat wij wijden zullen aan de gerechtsbedelers, rechters, ambtenaren van Justitie, pleitbezorgers, notarissen, professoren en advocaten.

Waarom de Rechtsbeoefenaars — inzonderheid de advocaten — optimist zijn.

Naar het schijnt uit de studie der proefondervindelijke psychologen bezitten wij, gerechtsbedelers, door-gaans niet het uiterlijk eigen aan de levenslustige man.

De Duitse wijsgeer *Kretschmer* (32) kwam in zijn statistische studie tot volgend resultaat: bij de geneesheren bezit de overgrote meerderheid het pycnisch of cyclothymisch type dat nl. weke, ronde, bijna zachte ledematen bezit; een breed gezicht staat op een korte massieve hals. Het is het type van *Goethe*, *Ruysbroec*, *Felix Timmermans*.

Bij de juristen integendeel vindt men niet één op zes van dergelijk type maar behoren de meeste tot de leptosomen of schizothymen d.w.z. lange, magere, opgeschoten personen met bloedarme huid tot wier type o.a. *Willem de Zwijger*, *Robespierre* en *Karel van de Woestijne* behoorden.

Doch ondanks dit uiterlijk dat niet pleit voor mijn thesis, houd ik staande dat wij gerechtsbedelers — en niemand zal het mij ten kwade duiden dat ik meer speciaal aan de advocaat denk — meer dan anderen, motieven tot opgewektheid hebben.

Van de advocaat mag men zeggen dat voortdurende strijd om gerechtigheid hem eeuwig jong houdt, zolang hij dit streven niet laat overwoekeren door bijkomstige kommer — deze weze dan nog zo noodzakelijk. Want dan gaat de jeugd, het optimisme, de strijd lust voorbij om plaats te maken voor wat men pejoratief de bourgeoisieest noemt.

Dit gebeurt echter zelden. Edmond Picard — die typische figuur uit de juristenwereld — vraagt zich af of men van bejaarde leeftijd kan spreken in ons beroep «waarin de intellectuele gaven steeds door de strijd versoepteld; hun frisheid bewaren tot de laatste gevechten» (33).

In die strijd lust ligt het eerste motief voor ons optimisme:

1) Omdat een eeuwenoude traditie de advocatuur in dienst stelt, als helpster van de rechterlijke macht, van de hoogste *menselijke waarden*; omdat de advocaat dag na dag de *strijd* aanbindt tegen *krenking van rechten*, belangen en gegeven woord; omdat de komer voor de eer, het leven, de vrijheid, de gezondheid, het patrimonium van onze evenmens de drijfveer wordt van heel ons optreden, daarom woont vreugde in ons hart.

Telkens als wij iets vragen, telkens als wij ons verontwaardigen, telkens als wij om iets smeken, is het in naam van de gerechtigheid.

Te mogen zeggen dat een knaap, een jonge man, een grijsaard of een gevallen of vervolgd vrouw, door

ons, terukkwaren tot het besef van de echte waarden of eenvoudigweg het hun-toekomende-recht verkregen en aldus de toekomst hoopvol gingen inzien; wat een vreugde voor de advocaat.

Wat een ellende integendeel eens zulke heropstanding of enkel het wedervaren van recht niet te hebben bereikt.

Multatuli beschrijft ons dit gevoelen: «Mijn kind als men je zeggen zal dat ik een ellendeling ben die geen moed had om recht te doen... dat er zoveel moeders zijn gestorven door mijn schuld... als men je zeggen zal dat het verzuim van je vader den zegen wegstal van je hoofd... O Max, O Max, getuig dan wat ik leed» (34).

Hoevelen die konden groeien tot iets zeer groots, als kunstenaar, wetenschapsman, opvoeder, stikten in kleinheid, omdat onrecht hoogtij vierde in hun leven of in dat van hun ouders.

«Ce qui me tourmente... c'est un peu dans chacun de ces hommes, *Mozart assassiné*» schreef de St. Exupéry (35).

Wee hem die aan zijn naaste de smaak van de zonde geeft, maar geluk over allen die het verlangen naar meer rechtschapenheid, en meer levensadel in anderen wakker roepen.

De vreugde van *Havelaar* in zijn rede aan de hoofden van *Lebak* ligt in datzelfde motief besloten. «Is het niet schoon, zegt hij, te worden uitgezonden om de vermoeiden te zoeken, die achterbleven na den arbeid en neerzonden langs de weg, daar hun knieën niet sterk meer waren om op te gaan naar de plaats van het loon? Zou ik niet verheugd zijn de hand te mogen reiken aan wie in de groeve viel en een staf te geven aan wie de bergen beklimt? Zou niet mijn hart opspringen als het ziet gekozen te zijn onder velen om van klagen een gebed te maken en dankzegging van geween?... Allah heeft mij gezonden naar een oord waar niet alle arbeid is afgelopen en hij keurde mij waardig daar te zijn vóór de tijd van de oogst... De ziel des mensen groeit niet van het loon maar van de arbeid die het loon verdient» (36).

2) Dit brengt ons tot het tweede motief dat vreugde schept in ons beroep: *de arbeid*.

Het werk is nooit voltooid.

Het werk doet eigen zorgen vergeten.

De veerman die rusteloos roeit naar de drenkeling toe, naar hem die zijn hulp niet missen kan, heeft geen plaats in zijn gemoed voor bitterheid, droefheid, moeheid.

Dag na dag staat de advocaat voor nieuwe problemen, andere gevallen. Druk en jachtig werk. Stille en stemmige arbeid. Verbeten kamp tegen hinderpalen.

Het werk van *Voltaire*, verwijdt van ons drie grote kwalen, de verveling, de ondeugd en de nood (37).

En ten slotte vormt zijn leuk verhaal «Candide» een satire waaruit moet blijken dat de talrijke rampen die de helden ervan ondergingen, hen leidden tot een verkwikkelijk leventje waarin onverdroten en aangenaam gewerkt wordt.

«Je voudrais savoir lequel est le pire, vraagt het oudje, ou d'être violée cent fois par des pirates nègres ou bien de rester ici à ne rien faire?»

Pangloss avouait qu'il avait toujours horriblement souffert, mais ayant soutenu une fois que tout allait à merveille, il le soutenait toujours et n'en croyait rien... (38)

3) De sfeer van *confraterniteit* van *onafhankelijkheid* en *vrijheid* waarin wij leven is een nieuwe reden van optimisme.

Elke zaak geeft ons het geluk een tegenstrever, een

medewerker en waarom niet een opvolger te ontmoeten en te waarderen. Hoe verschillend de standpunten van de procederende partijen ook wezen, de oneindige diversiteit van de rechtsvragen en interpretaties van de rechtspraak geven praktisch altijd de mogelijkheid om de stelling van de tegenstrever even verdedigbaar te vinden als de zijne. «Indien mijn cliënt bij mijn tegenstrever ware geweest en de zijne bij mij, zou niet ik gepleit hebben wat hij voorhield en andersom? Want indien zijn thesis, zo hardnekkig verdedigd, hem de goede scheen, waarom zou ik niet hetzelfde gevoelen hebben gehad?» (39).

De voorkomendheid, voornaamheid, toegeeflijkheid, dienstvaardigheid van confraters, geven ons de glimlach zoals die op onze lippen komt wanneer een geduldig en galante autorijder doorgang verleent aan vrouw en kinderen.

Sfeer van onafhankelijkheid ook want onze woorden zijn evenmin aan banden gehouden als onze pen.

Alleen onze stafhouder, door ons vrij gekozen, zal de tucht handhaven.

En waar de vrijheid aan banden gelegd wordt, zien we het beroep gewijzigd, vervormd, afgeschaft. In de landen voorbij het ijzeren gordijn wordt de taak van de balie vervuld door zogenaamde «diensten van raadpleging». Collectieve werkorganismen. De private uitoefening van het advocatenberoep is uitgesloten. Niemand is gemachtigd rechtsbijstand te verlenen ten professionele titel (40).

Omdat wij een beetje als dilettanten, als vlinders, door het leven gaan en moeten gaan, alles wetende en niets indiepend, heden pleitend over verjaring, morgen over gewapend beton, overmorgen over heredititeit en paederastie; voor het vrederecht over huur van handelshuizen, voor het Hof over oorlogsbelastingen; te Brussel over vrijheid van pers, te Asse over verkeersreglementen; omdat eminente confraters deze week in Straatsburg de Europese Defensiegemeenschap verdedigen en de volgende week in de raadkamer pleiten voor de dader van een bom-aanslag, en dit in een tijd waar specialisatie ten top punt wordt gedreven; omdat ons werk voortdurend onderbroken door een onwelkomen cliënt die met een glimlach moet worden ontvangen, door de telefoon die ons stoort midden in een geleerde consultatie of in de redactie van spitsvondige besluiten.

Omdat onze taak naast de balie zo vaak andere domeinen omvat: de politiek, het professoraat, de culturele werking, het wetenschappelijk werk, daarom zijn we gespeend van alle eentonigheid, en is er tevredenheid in onze ziel en glimlach op ons gelaat.

Omdat wij het recht hebben subjectief te zijn en de rechter de plicht objectief te blijven,

Omdat er duizend manieren zijn om een zaak goed te bepleiten en slechts één om ze goed te vonnissen (41).

Omdat wij van U verwachten HH. Rechters, een optimistische rechtsbedeling.

Om al deze redenen leven wij welgezind in ons beroep. Wij lachen om de lachelingen in de wandelzalen verteld, om de uitleg van de getuige voor de correctionele rechtbank, om de twist van de betichten voor de politierechter, om de vele comische voorvallen in het rechtsgebeuren (42).

4) Wij delen een stemming van *nooit capitulerende hoop* aan onze cliënten mede. Wij geven hun moed in hun verweer of in hun vordering.

Wordt de zaak verloren, dan staan nog zoveel wegen open om het ongeluk te keer te gaan: beroep, verzet, verbreking, dading, derden verzet, request-civiel, genade, herziening.

En is dan alle verhaal uitgesloten, dan zal de advocaat U toch weten uit te leggen dat in feite U gelijk had, of dat in rechte uw stelling de juiste was, of dat de rechter het vraagstuk niet heeft begrepen en... « On a 24 heures pour maudire ses juges ».

5) Deze stemming van hoop en verwachting heeft de advocaat overigens *nodig* in zijn *privaat leven*: hij leeft zelf in het onzekere; geen wedde einde der maand maar het vraagteken van de cliënt die morgen komen zal of niet; betalen zal of niet. « Met het plezier van zijn ogen alleen zou een mens geen vette soepe koken », zegt een van de vrouwen aan de boer die sterft (43).

Optimisme is dan wel geboden.

6) Doch de diepe grond van onze glimlach ligt hierin dat wij — oh ! niet exclusief — maar met U, Heren Magistraten, ons leven wijden en verslijten aan de uitoefening van een uiterst schoon beroep. Omdat de gerechtsdienaar, d.w.z. de jurist, hetzij als denker in de rechtsleer, hetzij als advocaat en magistraat in de rechtspraak, hetzij als wetgever, het voorwerp van zijn wetenschap en kunst beperkt tot de reacties van de mens in het heden en de toekomst, omdat heel ons streven gericht is op de ordening van een wereld op grondslagen van zedelijke, intellectuele en zintuiglijke schoonheid, omdat al onze krachten gewijd worden aan de eerbied van de menselijke persoon, aan zijn opvoeding op alle gebied, op het verweer van wat die mag aantasten, op de handhaving van de geringste en de hoogste waarden, geen uitgezonderd: omdat dit alles een aanhoudende kommer vormt in ons bestaan, en dit omvormt tot een voortdurende dienst voor de enkeling en de maatschappij, daarom is ons *beroep* misschien even beneden dat van de priester, maar zeker meer dan dat van de geneesheren (44), en samen met dat van de opvoeders en moralisten het schoonste beroep ter wereld.

Men kweekt de roos, zegt de St.-Exupery, en er is geen tuinman voor de mensen: neen, de priesters, rechtsgeleerden, opvoeders, geneesheren en sociale assistenten zijn de tuiniers van het mensdom (45).

Daarom nog zijn die beroepen zo heerlijk, omdat de keuze ervan ingegeven wordt door de honger naar iets anders dan de pennelikkerij van wie de essentieelste daden van het leven niet meer kan stellen.

Zwaar ziek geworden, schreef de humoristische schepper van Tartarin de Tarascon, even voor zijn dood: « Ik wou alleen nog maar koopman van geluk zijn » (46).

Laten wij zeggen dat die verkoop van een waar, welke men overigens niet moet bezitten om ze uit te delen, het enige handelsaspect zal zijn van ons beroep.

* * *

En dan zal als overeenstemmend worden aanzien voor de advocaat, het misschien eerzuchtig portret van hem getekend door de Voorzitter Henrion de Pansey: « Libre des entraves qui captivent les autres hommes, trop fier pour avoir des protecteurs, trop obscur pour avoir des protégés, sans esclaves et sans maître, ce serait l'homme dans sa dignité originelle, si un tel homme pouvait encore exister sur la terre » (47).

Opwerpingen: de hinderpalen die onze glimlach in de weg staan.

Wij kunnen het ons echter niet ontveinzen dat, hoe edel en waardig ook zulk beroep weze, de struikel-

blokken, die de vreugde in de weg komen te staan, talrijk opdoemen.

1) Eerstens ontmoeten wij *misprijzen voor ons beroep*, en nog wel met de verzwarende omstandigheid dat wij uitblinken door wat Bergson noemt « de beroepsijdelheid » (48).

Deze openingsrede zelf kan, zo men wil, een illustratie van dit gebrek genoemd worden. Deze ijdelheid, meent de Franse wijsgeer, zal gemakkelijk overhellen tot plechtigheid naarmate het beroep een hogere dosis kwakzalverij zal inhouden.

« Geen mensen waarderen zoveel hun eigen kunst, » schreef reeds Erasmus, « als de rechtsgeleerden. En nochtans, zij maken wetten die niets uithalen. Hun rechtspraak is een rommel glossen en citaten » (49).

Volkslui en rijke nijveraars, zij het om verschillende redenen, zij het omdat zij ons niet kennen, ontberen alle achting voor ons beroep en voor het Recht.

De advocaat is voor hen zoals de sofist, iemand die het kromme recht praat, die heden wit en morgen zwart pleit, die te 9 uur als aanlegger en te half elf als verweerder optreedt.

De mensen weten niet dat de eed die wij afleggen inhoudt dat wij ons verbinden geen raad of bijstand te verlenen in een geding dat wij niet in eer en geweten rechtvaardig oordelen.

Zij zien in onze orde iets zeer verouderd, bogend op tradities, gekleed in toga, wier tussenkomst als resultaat heeft een conflict minstens 3 maanden zoniet 3 jaren te doen duren, wier kennissen beperkt blijven tot burgerlijk recht, zonder noties van economie en productiviteit, wier optreden geld kost, en voor wie men nadien zelden dankbaarheid voelt.

Wij antwoorden dat dit misprijzen deels niet gerechtvaardigd en deels aan ons zelf te wijten is; de sociale waarde van onze arbeid wordt slechts op lange termijn werkelijkheid. Wanneer men ons nodig heeft verdwijnt dit misprijzen, en men zal ons nodig hebben omdat machtsoverschreiding en oppressie zo oud zijn als de wereld en slechts met haar vergaan zullen; daarom moeten we handhaven, volharden en zeggen we met de dichter:

« ... En waar ge weet
dat het geluk U volgt; O sluit uw kleed
over uw blikken, sluit uw oren toe;
en hoe 't U smeke, dat ge U omkeert, hoe
't uw hulpe vrage, en eis van U gehoor:
vrienden, gedenkt 't geluk dat ik verloor » (50).

2) De tweede opwerping die ons optimisme kan aanvechten is de gedachte aan het fiasco van onze inspanningen en het *fiasco van het Recht*.

Ontmoedigend is de vaststelling van de geestdriftige advocaat die na zorgvuldige studie, geleerde besluiten, goedvol pleidooi, lange nota, na 14 dagen beraadslaging, zoniet dadelijk, ter zitting te horen krijgt: « Overwegende dat de betichting bewezen is », kortaf.

Erger is het er aan toe wanneer men zich niet kan losmaken van de overtuiging dat het Recht verward en ondoeltreffend is. De wetten komen stuksgewijs tot stand, politiek vormt er schering en inslag van, want politiek dosage vormt de wetten tot transacties tussen de partijen.

De Rechtspraak is onzeker (wat ons toont dat het Hof van Verbreking jong en vooruitsprekend is). Ripert wijdt een boek aan « Le Déclin du Droit » (51). Was niet vroeger alles veel eenvoudiger.

Condorcet, in zijn tractaat over de vorderingen van de menselijke geest, 3e periode, schrijft: « Zelden

moest men nieuwe wetten vervaardigen, er waren geen staatsuitgaven waartoe de burgers moesten bijdragen; de gedachte nijverheid en handel te belemmeren door reglementen was onbekend; daarom achtte zich de mens vrij in dergelijke regeringen, hoe ruw die ook waren » (52).

Voelen wij niet enig heimwee naar zulke staat?

Wij leven in een veel ingewikkelder wereld. Komen wij niet in opstand tegen de gapingen die bestaan tussen zedeleer en strafwet. Hebben wij soms niet genoeg abstractievermogen om ons in te denken dat we zelf op de bank der betichten zitten als b.v. een cliënt terechtstaat omdat hij zijn radiotaks niet betaalde, omdat een bepaalde advertentie of verkoopmethode het O.M. aftroggelarij toescheen, omdat een vader doodslag beging op de onmens die zijn dochter wou verkrachten?

Waar is dan de gerechtigheid? De gevangenis moet geen martelaren scheppen, moet geen voorportaal zijn voor het Pantheon.

Waar is verder de gerechtigheid in de geschiedenis, vermits de Areopaag Sokrates veroordeelde tot het ledigen van de giftbeker; vermits een Romeins Procurator en een Joods Sanhedrin Christus aan het kruis deden slaan omdat het z.g. verkieslijker was dat een persoon sterve liever dan dat gans het volk omkome (53).

Waar is de gerechtigheid wanneer men denkt aan de autodafe's van de Inquisitie, aan Savonarole, aan de terechtstelling van Johanna van Arc, van Thomas Morus, van Lodewijk XVI, van Anneessens: het waren rechtbanken die uitspraak deden! Waar is de gerechtigheid als men de procureur-generaal van Lodewijk XVIII, maarschalk Ney — le brave des braves — hoort bezwadden met het epitheton van lafheid; waar de gerechtigheid als men denkt aan de processen van Mgr Mindszenty en Mgr Beran?...

Persoonlijk pleitte ik onlangs voor de raadkamer van een Waals arrondissement. Betichting: bankbreuk, valsheid in geschriften, misbruik van vertrouwen. Zaak in beraad voor 14 dagen. Vacantietijd. De enige zaak. De betichte weg, praten advocaat en magistraten gezellig en de O. R. zegt me van mijn cliënt: « c'est l'homme le plus honnête que j'ai jamais rencontré ». Hij werd verzonden naar de correctionele rechtbank. Tweespalt van moraal en strafrecht.

Ons antwoord op deze opwerping zal tweeledig zijn.

Wat betreft de kritiek op het recht zelf zeggen wij dat boven de verscheidenheid en variabiliteit der wetten de bestendigheid van het recht bestaat en toepassing krijgt. Laten wij met Machiavel accoord gaan over noodzakelijkheid en weldaad van de politieke strijd en twisten, die de grote partijen tegenover elkaar stellen in de verdediging volgens eigen standpunt van zekere rechtsprincipes en klassenbelangen (54).

In zijn « Discorsi » schrijft hij dat in een land waarin men naar grootheid streeft, het leven onstuitig mag zijn (55).

Het fiasco van het recht voorhouden is geen pessimisme maar een leugen.

De drang van juristen en sociologen heeft ons Wetboek van 1804 vervormd tot wat het is. Dat heette, naar het woord van Morin (56): « de opstand der feiten tegen de codex ». Moeten we over elke opstandigheid treuren? Is ons land niet vrij en welvarend dank zij een revolutie?...

Omdat de wet niet alles kan voorzien, omdat de wet soms dagtekent uit de tijd van de postwagens en trekschuiten, verklaren rechter en rechtspraak de teksten

in functie van moderne toestanden, hernieuwen ze de oude wet, bereiden ze de nieuwe voor.

Tegenover de beweeglijkheid der feiten staat de tragere, voorzichtige maar reële beweeglijkheid der rechtspraak.

De weg van de vooruitgang wordt afhankelijk gesteld van de studie, de durf, ja zelfs de vermetelheid van de advocaten, want de rechter oordeelt slechts over wat men hem vraagt en kiest tussen de stellingen die men aan zijn gezag onderwerpt.

Wat de gerechtelijke dwalingen in het verleden en het heden betreft, merken we op dat ze *uitzonderlijk* voorkomen, geschandvlekt zijn door de openbare opinie en gevolg blijven, niet van recht noch van tussenkomst van advocaat, maar van onrecht, passies en verwerping van het recht van verdediging. Mogen we er aan toevoegen dat de Inquisitie tien maal minder slachtoffers maakte dan de godsdiensoorlogen? (57)

3) Het voortdurende *contact met krenking van rechten* en billijkheid, met eerroof, aanranding op de eerbaarheid kan aanzien worden als een nieuw aanvechter van optimisme.

Het is een derde opwerping die we willen ontmoeten.

De mensen die zich tot ons wenden doen het niet om over leuke dingen te praten, zoals men ook niet bij de geneesheer gaat wanneer alles in de nopjes is.

En verloopt het dan niet met de advocaat als met wie dag na dag het spektakel ziet van de laagste instincten, van de vergeten idealen, van vervlogen dromen. Wekt dit niet tot melancholie?

Eindigt men niet met het denkbeeld van de romanschrijver die aan een van zijn personages laat zeggen: « de mensen werden op aarde geplaatst om elkaar te folteren, om elkander het leven ondraaglijk te maken » (58).

Wij antwoorden: het optimisme is een levenshouding. Waar de ene een glimlach niet zal kunnen onderdrukken, zal de andere grinniken, ironisch, sarcastisch of schouderophalend voorbijgaan, al naar de aard van zijn wezen (59); de opgeruimde zal het soms neerhalend contact met de werkelijkheid omtoveren tot prikkel van diepe vreugde.

4) Is ons beroep verder niet zodanig dat fataal misnoegdheid heerst?

Genoopt tot onaangename en vaak belachelijke karweien, verplicht in het kader van zijn onbaatzuchtig beroep, zijn brood te verdienen, te waardig om zich gelijk waar te huisvesten, te arm om zich de nodige hulp aan te schaffen ten einde zich volledig ten dienst te stellen van het recht, is de advocaat, jong en soms ook bejaard, niet een beetje een loopjongen, die overal moet zijn en over alles zal schrijven, spreken en raadgeven?

Aangetrokken door wetenschappelijk werk, gebonden aan mondaine verplichtingen, gehouden aan exacte boekhouding, besteden wij aan beuzelarijen van de anderen een tijd die we niet over zouden hebben voor eigen rekening.

Hoe vaak vinden wij ons werk gebrekkig, onze tussenkomst louter formalistisch, soms even schijnheilig? Hoe vaak zijn we verplicht tot dweeppzucht en verontwaardiging, waaraan we zelf ten dele twijfelen? Hoe vaak pleiten we over ontvankelijkheid en bevoegdheid, waar goede trouw alles zou regelen?

Geloven wij aan de confraterniteit, aan de eerbied van de eed, aan ons belangloos optreden? Menen wij niet eerder samen met een Parijse stafhouder dat aan

de balie het slecht karakter de helft van het talent uitmaakt?

Voelen wij ook niet onze eigene ontoereikendheid? Is in U nooit, geachte toehoorders, die vreselijke bekoring geslopen, alles te weten, alles te kunnen, alles te doen en gedaan te hebben, alles gelezen te hebben; U alle geheimen van alle kunsten en wetenschappen eigen te maken? Dat is toch nodig om een degelijk advocaat te zijn? En besloep U geen ontmoediging? Waar blijft dan ons meedogenloos optimisme?

Zeker, wij winnen processen, maar voor een winnaar is er normaal ook een verliezer, en daar de cliënt altijd zeker blijft van zijn recht, wordt het verlies de schuld van de advocaat, die argumenten vergat of — magere troost — als de advocaat psycholoog is, van de rechter die niets van de zaak begrepen heeft ⁽⁶⁰⁾.

Schetst men de karikatuur van de advocaat niet veel makkelijker dan zijn panegyriek? Zijn lof vindt men overigens slechts onder eigen pen.

Ondervraag de afgestudeerden in de rechten; laat U door hun verbittering even opschudden. Zij zeggen U dat ze de beste frisse krachten van hun bestaan gesleten hebben — soms ten koste van het wrange zweet van ongoede ouders — om examens voor te bereiden, om een diploma te behalen. Dan is alles nog te beginnen om te slagen in het leven, en om te leven kortweg, en om vreugde te oogsten.

Hoe zal men zich troosten van al die bitterheid?

Ik kreeg onlangs een advertentie te lezen: «Verzekering voor gewaarborgd inkomen». Zullen we alles verzekeren? Onze verantwoordelijkheid, onze professionele deugden, onze rechtschapenheid, of de rechtspraak misschien? Wijl drie breedtegraden ze kan veranderen. Vérité en déjà des Pyrénées, erreur au delà ⁽⁶¹⁾.

Dat het beroep gemakkelijk is, beweren we niet; dat het schoon is houden we vol.

Dat de juristen in de regel eervol, met onpartijdigheid en waardigheid, buiten alle compromis en knevelarij om, hun beroep uitoefenen hetzij als rechter hetzij als helper in het judicair leven, staat buiten kijf.

Zeker, wanneer men de balans maakt tussen het verhevene en het saaie in ons beroep, kunnen de saldi wel eens het passief voorkomen.

De mooie processen die alles vergen van verstand en passie, van wetenschap en sociale zin, van traditie en ervaring, die zich weven in de inslag van mooier leven, zekerheid en tendenz naar meer geluk; de mooie processen die niets kleinzielig in hebben, maar integendeel gevoed zijn aan menselijkheid, aan lijden en bloed en tranen, de processen waarvan meer vrede, gerustheid, vreugde en erkentelijkheid de uitslag is, omdat het leven gered werd uit het reddeloze. Deze processen staan tegenover de dwaze, klein-geestige, lelijke geschillen, zonder bevlieging, noch begesting; tegenover twisten van geburen, zonder schoonheid, zonder drama; de kruideniersrekeningen gevoed aan koppigheid, lage listen, gekheid.

Grandeur et servitude du barreau! ⁽⁶²⁾. Jawel! Maar Picard zei: «Il n'y a pas de petits proces, il n'y a que de petits avocats.»

Besluit.

Wij zijn tot de overtuiging gekomen dat te leven in een wereld van werkelijkheid en recht, eenvoudige wijsheid geeft en levensvreugde, goed als het warme brood en bergbronwater.

Alle menselijke vraagstukken liggen ons na aan het hart; kunnen we ze niet oplossen, dan zoeken we toch naar een oplossing, die zich plaatst in ons neigen

naar een eeuwig en algemeen rijk, een rijk van waarheid en leven, een rijk van gerechtigheid, liefde en vrede.

Is de oplossing onmogelijk, dan gaan we uit op ontdekking naar nieuwe wegen, nieuwe vormen van recht, en deze tocht wekt nog meer geestdrift dan de oplossing te vinden.

De ontdekking is des te moeilijker — en derhalve des te schoner — omdat ze moet vorderen in levende stof.

We zoeken verder.

Daarom gaat jaar na jaar onze Vlaamse rechtswetenschap met reuzeschreden vooruit. Zij is niet meer «la parente pauvre».

Het taalprobleem, dat essentieel een sociaal vraagstuk was, en is en blijven zal, wordt er tevens mede toegelicht.

Stilaan wordt de era der revindicaties afgesloten, omdat wij ons — zij het dan ook zonder het te willen — opdringen, door het getal, door de kwaliteit van het werk dat wij presteren op kunstgebied, op wetenschappelijk gebied, op materieel gebied, op juridisch gebied.

Indien wij aanvankelijk gezegd hebben: het recht lacht, voegen we er thans aan toe: het Vlaamse recht lacht.

Stafhouder René Victor begon het eerste nummer van het Rechtskundig Weekblad 1954-1955 met de woorden: «Te allen kante kan men in de laatste tijd een frisse ontluiking van het Vlaamse leven vaststellen.» Hij vindt daarin het beste bewijs van het heropleven onze Vlaamse levenskracht door de bloei onze Vlaamse cultuur ⁽⁶³⁾.

Deze opbeurende gedachten hebben wij willen vertolken, omdat zij normaal bijdragen tot en ingegeven zijn door de kommer om een betere rechtsbedeling, kommer die ons allen, magistraten en advocaten, eigen is.

Men heeft de lof gezwaaid van alle deugden en gebreken, Erasmus looft de zothed, Glaucoon het onrecht, mijn voorgangers de tolerantie, de traditie, zelfs de hypocrisie! Waarom dan ook niet de welgezindheid?

Onze grote dichter Van de Woestijne zingen wij achterna:

«En wij die elke vrucht in onze handen wogen
En lachten, zijn als vreemdelingen die gebogen,
Onder Uw vrede en 't leven Uwer ogen

staan» ⁽⁶⁴⁾.

Dit optimisme is actueel.

Goethe zou nu niet meer zijn Werther schrijven en van Chateaubriand zou men nu niet meer lovend zeggen: «qu'il a rempli le siècle du fracas de sa douleur». Noch zou Voltaire thans kunnen beweren dat de beste werken die zijn, die het meest tranen afdwingen. Men is geen groot schrijver omdat men de ziel foltert.

Wij beweren dat optimisme de formule is van allen die iets presteerden: ontdekkingsreizigers, veroveraars, uitvinders, sociale hervormers.

Ontegensprekelijk kan de menselijke zwakheid, lelijkheid, lafheid en kleinheid ons even zowel ontvoeren tot verbeten mensenhaters, tot verliefde mensenvrienden als tot passieloze realisten. Op deze driesprong van wegen leidt de mooiste keus, meen ik, naar het edel pad van de dienstbaarheid voor een betere wereld, uw aller zorg...

En zo deze openingsrede dit ene nut had, namelijk het bewustzijn te verlevendigen bij ons, geachte confraters, dat wij de magistratuur helpen in de verwezenlijking van haar taak, en bij U, Heren Magistraten, dat wij naïef soms, gepassioneerd altijd, willen

bijdragen tot de taak die de Uwe is, en zo ik U, toehoorders, het gevoelen gegeven heb dat wij, rechters en advocaten, hand in hand werken op zoek naar meer gerechtigheid, welstand en bijdragen tot de verbanning van alle geweld en oppressie, dan zal ik met optimisme zeggen dat uw kostbare tijd niet gans verloren werd en van hier weggaan met de glimlach en de illusie dat de « Ode an die Freude » tevens « het eindloos lied der grootheid » moet zijn (65).

- (1) Journ. des Trib. 1953, bl. 615.
- (2) Oosthoek's Encyclopedie: 12e boekd. bl. 103.
- (3) Ibid.
- (4) Bergson Henri, *Le Rire*, Parijs Presses Universitaires, bl. 150.
- (5) Spinoza Baruch, *Ethica*, IVe B., th. 41 en 42.
- (6) Ibid., th. 45.
- (7) Zie in R.W. 1939-1940 col. 5886, Over Vlaamse Volkskracht uit de geschriften van Lodewijk De Raet, met een inleiding van Max Lamberty en slotbeschouwingen van G. Eyskens (De Standaard 1939).
- (8) C. Verschaeve, *Flämische mystik*, Aken, 1934.
- (9) Rechtspraak van het Hof te Luik 1954, blz. 297.
- (10) Laurent, *Droit Civil*, I, Inleiding nr 12 in fine en *De Page* I, 206.
- (11) *De Page*, ibid. en 214b.
- (12) Ripert, *La Règle morale*, nr 3.
- (13) *Loché Lois civiles*, éd. belge 1836, I dl. bl. 159 geciteerd door P. Foriers J. d. T. 1954, bl. 496 waaraan wij ook de volgende citaten uit rechtspraak ontleen behalve *Gent* 18.3.1903.
- (14) Cass. 3.8.1948, Pasieris 1948, I, 358 en vlg. geciteerd door P. Foriers.
- (15) Id. 1880, I, 292.
- (16) *Gent*, 2.5.1901, Pas. 11. 330.
- (17) *Gent*, 18.3.1903. P.P. 1903. 1254.
- (18) Brussel.
- (19) Laurent, *Droit Civil*, I, voorafgaandelijke titel nr 5, blz. 5.
- (20) Coupé Fernand, *Pitié pour la Justice*, Journ. d. Trib. 1953, blz. 61.
- (21) J. Ronse, *Rechtsvernieuwing, rechtsverfijning*, R.W. 1951-1952 col. 297.
- (22) Verslag Begroting Justitie, dienstjaar 1952 door Mter Van Hemelryck, Gedr. Stuk van de Senaat, 1951-1952, (nr 85), bl. 3-11.
- (23) Ibid. blz. 14.
- (24) Cfr. Ripert G., *La règle morale dans les obligations civiles*, nr 3; Andronesco D., *L'inégalité des prestations dans les contrats*; Perrin J., *Essai sur la réductibilité des obligations excessives*, bl. 45.

- (25) Wet van 29.6.1929.
- (26) Laurent, *Droit Civil* I, 401 en 403.
- (27) Schreuder, voordracht 26.2.1951.
- (28) Giono J., *Des vraies Richesses*, bl. 22 et vlg.
- (29) Dumercy, *Sentences Atrabillaires*.
- (30) F. Van Eeden, *Een pic-nic in proza*.
- (31) Vgl. Helman Albert, *De Stille Plantage*. Rotterdam 1932.
- (32) Kretschmer, *Körperbau und Charakter*, bl. 19 en vlg.
- (33) E. Picard: *Le Juré*. Brussel, Larcier 1904, blz. 72.
- (34) *Multatuli*: Max Havelaar, blz. 278.
- (35) *de Saint Exupéry*, *Terre des hommes*, blz. 253, (laatste hoofdstuk).
- (36) *Multatuli*, Max Havelaar, blz. 100.
- (37) *Voltaire*, *Candide*, laatste hoofdstuk.
- (38) Ibid.
- (39) E. Picard, geciteerd door C. Paulsen, *Magistrats d'hier et d'aujourd'hui*, Rede uitgesproken op 11.10.1943.
- (40) L'exercice de la profession d'avocat en Tchechoslovaquie J. d. T. 1952, p. 273 en J. Thevenet, *La Justice en U.R.S.S.*, Journ. d. Trib. 1949, blz. 76.
- (41) Dumercy, *Sentences Atrabillaires*.
- (42) Bouchardon P., *Les procès Burlesques*, Paris 1929.
- (43) Karel Van de Woestijne, *De Bestendige aanwezigheid*, Bussum 1948: De boer die sterft.
- (44) Al moeten we bekennen dat thans in vele gevallen de geneesheer niet alleen het lichaam maar ook de psyche moet verzorgen.
- (45) « *Seul l'esprit s'il soufflé sur la glaise peut créer l'homme* », de Saint Exupéry.
- (46) *Alphonse Daudet*, *La Douleur*, derniers carnets.
- (47) Henrion de Pansey: *Vie de Demoulin*, geciteerd door Dalloz, Rep. Tw. Avocat, nr 1.
- (48) Bergson Henri, *Le Rire*, blz. 136.
- (49) *Brasmus*, *Lof der Zotheid*, blz. 165.
- (50) K. Van De Woestijne, *Interludiën*, I, tweede verlies van Euridike.
- (51) Parijs 1919.
- (52) *Condorcet*, *Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain*? Parijs 1822, blz. 40-41.
- (53) *Joh. 18*, 14.
- (54) *Renardet Aug.*, *Machiavel*. Paris Gallimard, blz. 195.
- (55) *Machiavel*, *Discorsi* I, 4, blz. 64.
- (56) *Morin*, *La revolte des faits contre le Code*.
- (57) *Soulie M.*, *Les procès célèbres de l'Espagne*, Paris, Payot 193 Lb. 8.
- (58) *Gilberte Malaussene* in *Daniel-Rops*, *Mort où est ta victoire*? blz. 136.
- (59) *Lode Zielens*, *Lees en vergeet*, blz. 7.
- (60) Vgl. Advocaat-generaal Willems. *De fiscale Verzoeningsproceduur*. R.W. 1954-1955, nr 2, col. 67.
- (61) *Pascal*, *Pensées* 294.
- (62) Mter G. Bohy, *Gens de robe*, Brussel. Ed. Lumière, blz. 77-79.
- (63) Bergson, *Le Rire*, blz. 133.
- (64) *Van De Woestijne*, *Uit het Vaderhuis*.
- (65) *Verschaeve*: *De Meeuw*.

Antwoord van Mr J. L. CUSTERS Voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap

Waarde Confrater Mr Ronse,

Juist een jaar geleden hield Mr Fernand Coupé op de openingszitting van de Conférence du Jeune Barreau een rede met als titel « Justice pour la Justice ».

In zijn kritische bespreking bestempelde de voorzitter der Conférence deze rede met de woorden: « *Propos pessimistes* ».

De Stafhouder van de Orde, Mr Sand, verklaarde onomwonden: « Je m'imaginai que, jeune avocat, vous alliez exécuter l'Ode à la joie de la neuvième Symphonie. Hélas, vous ne nous avez donné qu'un sombre Requiem aux accents lugubres. »

Bewust of onbewust, mijn waarde Confrater, hebt gij U de belering van het afgelopen jaar ten nutte gemaakt.

Gij hebt U resoluut gesteld op een standpunt dat lijnrecht staat tegenover dat van Mr Coupé.

En met een enigszins gewaagde variante op de beeldspraak van Stafhouder Sand, zou ik geneigd zijn te zeggen dat wij van U een schetterend « Magnificat » te horen hebben gekregen.

Gij hebt het recht en de rechtsbeoefening gesteld onder het felle licht van de optimistische levenshouding, tot dewelke gij U vrijmoedig bekend hebt.

Gij zijt zodanig onder de betovering gekomen van

dit lichtbeeld, dat Uw gevoelsindrukken blijkbaar tot vaste overtuiging zijn uitgegroeid.

En als begaafd advocaat hebt gij een pleitrede uitgesproken ten gunste van de stelling als zouden Recht en Rechtsbeoefening — uit zichzelf en door hun wezensinhoud — de bevoorrechten die ermede in aanraking komen, aansporen en opwekken tot optimisme. Maar alsof gij U rekenschap hebt gegeven van het stoutmoedig karakter van Uw stelling, hebt gij de vrijmoedigheid van Uw betoog onmiddellijk getemperd door de eerder bescheiden titel « De Glimlach van het Recht ».

Waarom dat opvallend sibyllijns opschrift boven Uw rede, dat onwillekeurig de indruk oproept van een beroemd schilderij uit het Louvre?

Is dat misschien bedoeld als een stilzwijgende en bescheiden waarschuwing tot U zelf en tot Uw toehoorders om aan te duiden dat de glimlach die U van het Recht hebt opgevangen, vanzelfsprekend subjectief is en dat gij U kunt indenken dat de optimistische uitstraling ervan niet noodzakelijkerwijze overslaat op de velen die geroepen zijn om op een of andere wijze het Recht tegemoet te treden.

De glimlach is immers een soort wereldtaal die iedereen meent te verstaan, zonder ooit zekerheid te hebben dat hij ze juist begrepen heeft.

De glimlach is tegelijk het wapen van de zwijgzame en het verweer van de welsprekende.

De glimlach dekt velerlei gevoelens — vreugde en pijn — vrede en onrust — gulheid en bitterheid.

De glimlach is wellicht de fijnste vorm van het leven van het menselijk aangezicht — maar ook de moeilijkste om weer te geven en te begrijpen.

Of betekent de titel van Uw rede, dat gij U zelf gewapend hebt met dit geducht masker om ons Uw beschouwingen over recht en rechtsbeoefening ten beste te geven?

Gij hebt de legendarische figuur opgeroepen van Uylenspieghel en er de doeken van Breughel bijgehaald.

Gij hebt herinnert aan de traditionele dominanten van de Vlaamse volksgeest: «mystiek, humor en werkelijkheidszin».

Uw optimisme is getekend met het merk van zijn afkomst. Het is, naar Uw eigen citaat, «een zeldzaam mengsel van rukkende fantasie en punterig naturalisme».

Gij hebt de glimlach van het recht beantwoord met de glimlach van Uw optimisme. En daaruit is gegroeid het overtuigend pleidooi dat wij mochten aanhoren.

Ik wens U geluk met deze openbare belijdenis van Uw geloof en vertrouwen in de roeping van het recht en de rechtsbeoefening.

* * *

De tijd waarin wij leven stemt nochtans niet onvoorwaardelijk tot zulk een optimistische visie.

Slechts een vijftal jaren geleden zond niemand minder dan de befaamde Franse jurist *Georges Ripert* zijn noodkreet de wereld in over «*Le déclin du droit*».

Niet zonder gegronde redenen klaagt de geleerde auteur de kwalen van onze tijd aan door achtereenvolgens te wijzen op de verdringing van het recht door het brutaal geweld, de wet van de sterkste; op de meer en meer ingrijpende rol van de Staat in de gebieden van het privaat recht; op de voortschrijdende onderjukking van de individuele vrijheid aan talloze wetten en reglementen; op de geest van opstandigheid en weerstand tegen het openbaar gezag; op het gevaar van het loslaten van het continuïteitsbeginsel in de rechtsevolutie; op de beangstigende toestand van rechtsonzekerheid waarin tal van ingewikkelde en onvoldoende gerijpte wetten ons hebben gedompeld; op de grondige aftakeling van de rechten van de menselijke persoonlijkheid, enz.

Met *Ripert* hebt gij begrepen dat de aangehaalde tekenen welke schijnen te wijzen op een «deemstering van het Recht» vooral beklemmend werken in die landen en bij die volkeren waar de Rechtsidee een ereplaats inneemt als hoedster van vrijheid, gerechtigheid, orde en welvaart.

En gij komt in verzet tegen elke verdere afglijding en aarzelt niet het voorgehouden fiasco van het recht te bestempelen als een leugen.

Ik zou deze bewering kwalijk durven onderschrijven.

Is het misschien het verschil van perspectief waarmee mijn generatie de rechtsevolutie van de afgelopen jaren heeft gadegeslagen, die mij en anderen zeer sterk onder de indruk heeft gebracht van de door *Ripert* afgeschilderde rechtsdeemstering?

Ik ben het nochtans met U eens dat alle kleinmoedigheid moet gebannen worden en dat wij met werkelijkheidszin — doch in een optimistische levensstemming — de problemen van deze tijd het hoofd moeten bieden.

* * *

Gelukkig voor U en voor mij, waarde Confrater, ben ik het begrijpelijkerwijze niet op alle punten eens met Uw betoog.

Ik zou U daarover willen onderhouden, als U het goedvindt, met de glimlach van de kritiek.

* * *

Gij hebt Uw pleidooi voor optimisme in eerste orde trachten te rechtvaardigen door de stelling als zou de rechtswetenschap in haar wezenskenmerken optimistisch zijn.

In het kader van Uw bewijsvoering ten gunste van deze stelling hebt gij gepoogd het bestaan van dat wezenskenmerk achtereenvolgens terug te vinden bij het onderzoek naar het voorwerp, het doel, de methodes en bronnen, de uitslagen en verwezenlijkingen van de rechtswetenschap.

Gij hebt zelfs een optimistische inslag menen te ontdekken in haar ontoereikendheid en onvoldaanheid.

Ik wil U eerlijk bekennen dat gij mij lang niet hebt overtuigd omtrent de gegrondheid van deze stelling.

Gij hebt mij de overigens aangename verplichting opgelegd mijn twijfel te gaan confronteren met de beschouwingen die de moderne auteurs van rechtscyclopedie en rechtsphilosophie aan het diepere wezen van het recht gewijd hebben.

Nergens echter is mij uit hun geschriften gebleken dat de rechtswetenschap — meer of minder dan welke andere wetenschap — zou mogen aanspraak maken op het wezenskenmerk van optimisme dat U erin schijnt ontdekt te hebben.

Men is het overigens lang niet eens over wezen en inhoud van hetgeen men pleegt te noemen «De algemene rechtsleer».

Wanneer Prof. *Haesaert* in 1948 zijn «*Théorie générale du droit*» uitgeeft, dan stelt hij zijn beschouwingen omtrent wezen en inhoud van het Recht afscheiden onder het motto van Kant's uitspraak. «Nog zoeken de Juristen naar een definitie omtrent hun begrip van het Recht.»

In de handboeken over Algemene Rechtsleer vindt men deze zoekers naar een definitie van het recht ingedeeld in verschillende scholen:

De sceptici en realisten, die de primauteit van de macht vereenzelvigen met het recht.

De voorstanders van de goddelijke oorsprong van het recht, die ontstaan heeft gegeven aan het «*droit divin*» van de monarch.

De theoretici van de Franse Revolutie, die de soevereiniteit van de Natie als oorsprong en houdster van alle macht voorstellen.

De Duitse voorvechters van de suprematie van de Staatsmacht, die geleid heeft tot het Staatsabsolutisme en later tot het nationaal-socialisme.

De positivistische sociologen van de school van Duguit, die het recht beschouwen als een geheel van regelen met een objectief bestaan die als zodanig de menselijke gedragingen beheersen en de wilsuitingen van de enkelingen binden.

De aanhangers van de normativistische theorie van de Weense jurist *Kelsen*, de man van het «sein» en het «sollen» — hetgeen is en behoort te zijn — voor wie de begrippen Staat en Recht elkaar volkomen dekken en die de oorsprong van de bindende kracht van de rechtsregelen terugvoert tot een categorische imperatief, die bestaat doch niet waarneembaar is en die de grondslag is van alle rechtsorde.

En ten slotte de christelijke doctrine, gesteund op de leer van St.-Thomas, die het grondbeginsel van alle macht terugvoert tot de Schepper; de mens is een sociaal wezen, geroepen om te leven in maatschappelijke

lijk verband en het politiek gezag is het regelend orgaan ter handhaving van die sociale vrede, in het belang van de gemeenschap en met het oog op het algemeen welzijn.

In geen enkele van de opgesomde theoriën is er enig spoor te ontwaren van het door U voorgehouden wezen eigen optimisme van het Recht. Integendeel schijnt mij deze waardemeter opvallend in elk van deze stelsels te ontbreken.

Optimisme kan dan ook m.i. bezwaarlijk als een objectief criterium voor wezen en inhoud van de rechtswetenschap vooruitgezet worden.

* * *

Waar U verder zegt dat het Recht in elk geval de uitdrukking zou zijn van de « eeuwige rechtvaardigheid », zou ik U willen verwijzen naar de treffende bladzijden die Prof. Hans Kelsen aan dit begrip, dat hij « Gerechtigheid » noemt, heeft gewijd. Terecht beoogt hij dat « gerechtigheid in de eerste plaats een *mogelijke* maar niet *noodzakelijke* eigenschap is van een maatschappelijke orde en in de tweede plaats een deugd van de mens.

« Het heimwee naar gerechtigheid is des mensen eeuwig heimwee naar geluk. » — Gerechtigheid is maatschappelijk geluk, het geluk dat een maatschappelijke orde waarborgt. In deze zin vereenzelvigt Plato gerechtigheid met geluk wanneer hij poneert dat slechts de rechtvaardige gelukkig is, de onrechtvaardige ongelukkig.

De drang naar gerechtigheid schijnt mij al evenmin te zijn een abstract optimistische eigenschap van het Recht als dusdanig, maar de concrete natuurlijke neiging van de rechtsdrager, de mens, op zoek naar geluk.

Goethe laat er Faust van gewagen in deze zwaar beladen woorden: Wozu Mensch... wenn du nach Übermenschlichem nicht strebst.

* * *

Hetzelfde voorbehoud geldt wat betreft Uw bewering als zou het Recht optimistisch zijn in zijn uitslagen en verwezenlijkingen.

Volgens onze christelijke rechtsleer is het einddoel van elke rechtsordening het algemeen welzijn. Doch dit algemeen welzijn is een soort grootst gemene deler. Onder en boven de scheidingslijn kunnen individuele of groepsbelangen scherp in botsing komen met hetgeen als bevorderlijk voor het algemeen welzijn tot Recht werd uitgeroepen.

En naar gelang Uw belangen als individu of als groep hoven of onder deze scheidingslijn lopen, zal Uwe subjectieve verhouding tot dat Recht een optimistisch of pessimistisch uitzicht aannemen.

Maar dat heeft geen invloed op de *objectieve* gedaante van het recht. Die schijnt mij allermest gebonden aan de waardemeters als optimisme of pessimisme, doch enkel aan begrippen als evenwicht, distributieve of sociale rechtvaardigheid.

In zijn « Théorie générale du Droit » citeert Prof. Dabin het typisch voorbeeld van de uitzonderlijke wetgeving inzake huishuuraangelegenheden na de beide oorlogen.

Objectief gezien — vanuit het standpunt van de sociale rechtvaardigheid en ook op grond van overwegingen van economisch en financieel evenwicht — was die wetgeving noodzakelijk en deugdelijk.

Doch dat heeft niet belet dat zij een uitgesproken ongunstige indruk heeft gemaakt op tal van eigenaars, verhuurders van goederen, die zich individueel in hun belangen benadeeld achten.

Hetzelfde kan men zeggen van de menigvuldige andere wetten of ook nog van de ontstentenis van enige rechtsordening op de velerlei gebieden van de menselijke bedrijvigheid — ontstentenis om beters wil vanwege de onmogelijkheid om de geschikte grootste gemene deler te vinden.

Terecht schrijft Prof. Dabin dan ook: « C'est ici qu'apparaît en son plein relief le devoir du juriste qui est de préférer la prudence — à la justice même sociale au sens de la réception de cette justice dans sa loi. Le « prudent » ne songe pas exclusivement à la justice *idéale*; il cherche le *réalisable*; faute d'obtenir mieux, il se contente du moins, souvent pour ne pas risquer le pire. »

Ziet U, mijn waarde Confrater, ik zou haast geneigd zijn als stelling vooruit te zetten, dat verre van optimistisch te zijn in zijn verwezenlijkingen, het Recht meestal in zijn ideale evolutie, jammer genoeg, gestuit wordt door tal van overwegingen, waarbij evenwicht of opportuniteit vaak een belangrijker rol spelen dan het objectief beeld van het algemeen welzijn, zodat het resultaat eerder ontgoochelend werkt dan optimistisch stemt.

* * *

De ontoereikendheid en de onvoldaanheid van het Recht schijnen mij al evenmin uiterlijke kentekenen van zijn optimistische wezensinhoud.

Dat de rechtsvorming voortdurend in een toestand van wording en groei verkeert, is ongetwijfeld juist.

Maar even juist is het dat dit wordings- en groei-proces zich in genen dele voltrekt volgens vaststaande harmonieuze regelen, noodzakelijk gericht op een uitgesproken optimistisch doel.

Niemand meen ik zal het heterogeen karakter van de huidige wetgevende arbeid in twijfel trekken. Nergens enig spoor van een organische ontwikkeling, met het oog op het tot stand brengen van een evenwichtig opgetrokken rechtsgebouw. Integendeel, de wetten van de laatste jaren hebben het voorkomen van afzonderlijke brokstukken recht, zonder innerlijk verband onder elkaar.

« Loin d'être logique, zegt Prof. Haesaert, le droit est dans son développement, paralogique, dénué de sens. »

Het is trouwens een bijna afgezaagd deuntje te beweren dat er te veel en te ingewikkelde wetten worden gemaakt.

Dezelfde geleerde is niet milder in zijn oordeel ten aanzien van de evolutie van de rechtspraak, die andere belangrijke bron van rechtsvorming en rechtsvernieuwing. Zijn uitspraak klinkt hard; wellicht te hard:

« Elle se moque des principes et fait de l'empirisme, » zegt hij. En hij bewijst het aan de hand van menigvuldige voorbeelden.

Wat er ook van zij, men zou bezwaarlijk kunnen beweren dat de rechtsvernieuwing, langs Wetgeving en Rechtspraak om, een uitgesproken optimistisch uitzicht zou vertonen. Wetgeving en rechtspraak zijn kinderen van hun tijd en vertonen dan ook de algemene kentekenen van de periode waarin zij ontstaan.

Eenig vooropgesteld optimisme willen ontdekken in deze bronnen van rechtsvernieuwing lijkt mij spijkers zoeken op glad water. Ik in ieder geval heb het tot dusverre niet kunnen ontdekken.

* * *

Het teruggrijpen naar het natuurrecht, bij ontstentenis van positieve rechtsregelen, of bij de rechtsvernieuwing is ongetwijfeld een verheugend verschijnsel.

Pas vóór een jaar hadden wij de gelegenheid op deze plaats de uitstekende studie te beluisteren van Mr *Van Waeg*, die het belang van de natuurrechtelijke opvattingen voor de evolutie van rechtsleer en rechtspraak in het licht stelde.

Terecht merkte mijn voorganger Mr *Fayat* hierbij op dat het « terug naar een natuurrecht niet langer als een ondervraging, maar als een werkelijke exhortatie moet weerklinken ».

En al hebben de historici de school van Huigh de Groot, die voor de natuurrechtstheoriën haar gerechtsvaardigde plaats in de rechtsphilosophie wist te overnemen, betiteld als rationalistisch *optimisme*, toch zou men bezwaarlijk daarin alleen meen ik een argument kunnen putten om te gaan beweren dat de hernieuwde valorisatie van het natuurrecht als rechtsbron een uiting zijn zou van het wezenseigen optimisme van het recht.

De terugkeer tot het natuurrecht schijnt mij alleen krachtdadig te wijzen op de beperktheid van de positieve rechtsordening en op de onafwendbaarheid van het beroep op een hogere rechtsorde: « het natuurrecht als uitdrukking van het eeuwig menselijke ten overstaan van het positief recht », zoals Mr *Fayat* het verleden jaar uitdrukte.

Met optimisme heeft dit, meen ik, weinig of geen uitstaans.

* * *

Het tweede deel van Uw rede is gewijd aan beschouwingen over het optimisme in verband met de rechtsbeoefening, meer bepaaldelijk met de rechtspraktijk van de advocaat.

Ik weet niet of gij zelf erg gelooft in de gegrondheid van Kretschmer's statistieken van experimentele psychologie, waarvan U gewag heeft gemaakt.

Mij is het wel opgevallen dat het type, waarbij Kretschmer U vermoedelijk zou ingedeeld hebben, vrijwel overeenkomt met het silhouet dat hij aan de rasechte jurist toebedeelt.

Wat Uw uiterlijke verschijning betreft, kunt gij dus gerust zijn, mijn waarde Confrater.

Van Uw *innerlijke* geesteshouding hebt gij hedenmiddag een welsprekend getuigenis afgelegd door de geestdriftige aanmaning tot optimisme, welke gij gericht hebt tot alle beoefenaars van het recht.

Ik kan mij daarover enkel verheugen en U erom gelukwensen, omdat ik, zoals U, innig ervan overtuigd ben dat dit de enige geesteshouding is welke bij de uitoefening van ons beroep past.

Ik kan dan ook kort zijn wat betreft de bespreking van dit deel van Uw betoog.

In zijn voorwoord tot de uitstekende monografie welke Mr *Vermeylen* gewijd heeft aan de Regelen en gewoonten welke ons beroep beheersen, onderlijnt Stafhouder *Hennebicq* dat de Orde van Advocaten fundamenteel gericht is op de plicht van dienstbetoon onder de mensen.

Indien het korps van geneesheren, zo schrijft hij, bezorgd is om de physiologische gaafheid van het menselijk leven, dan komt de Orde van Advocaten op voor de verdediging van de eer en de vrijwaring van het vermogen van de mensen.

De twee polen rond dewelke de regelen van ons beroep werden samengebundeld zijn, enerzijds, dat de advocaat een bindende sociale opdracht vervult en anderzijds dat hij, bij het vervullen van die opdracht, aanspraak maakt op de meest volledige onafhankelijkheid.

Het zijn die fundamentele karaktertrekken welke

Uw optimistische visie op ons beroepsleven hebben bepaald.

Als onmiddellijke en onontbeerlijke medewerkers aan het geducht werk van de rechtsbedeling staat ons beroepsleven ononderbroken in het teken van de strijd.

Het arbeidsveld waarop wij ons bewegen is onbegrensd; het domein van het recht onmetelijk wijd; de problemen die rijzen oneindig verscheiden; de keuze van de aan te wenden middelen van aanval en verweer vaak moeilijk, kies en onzeker.

Onze verantwoordelijkheid is nooit gering, want onze gedragingen, houdingen en uitlatingen staan bestendig bloot aan de waakzame kritiek van de rechter die ons hoort, de confrater die met ons de degen kruist en de cliënt die ons zijn belangen heeft toevertrouwd.

Als leden van de Orde zijn wij gehouden aan een strenge discipline, gebonden door een ambtseed en onderworpen aan het gezag van een vrij verkozen Stafhouder en Tuchtraad.

Onze betrekkingen tot magistratuur, confraters, cliënten en buitenwereld worden beheerst door een eeuwenoude traditie, hoedster van de waardigheid, de onafhankelijkheid en de hoffelijkheid die de onbetwiste voorrechten maar tevens de onontbeerlijke vereisten uitmaken voor de beoefening van onze opdracht.

Het beroepsgeheim maakt ons tot de intieme confidenten van onze cliënten; het confidentieel karakter van de betrekkingen tussen de advocaten onderling bevordert de objectivering van de geschillen; door de open en vrijmoedige confrontatie van standpunten en meningen tussen advocaten in de volledigste onafhankelijkheid komen verzoeningsmogelijkheden of billijkheidsoplossingen tot stand, die de begrijpelijke passie of vooringenomenheid van de partijen zelf onmogelijk maakten.

Het debat met open vizier, na wederzijdse mededeling van stukken en bescheiden, sluit elke verrassing uit en waarborgt het meest volstrekt fair play in de behandeling der geschillen vóór de rechter.

Door de instelling van patronaat en stage wordt de vorming en opleiding van de jonge confraters van meet af georiënteerd in de geest en naar de tradities van de Orde.

De confraterniteit is niet enkel een conventioneel etiket; zij dekt een bestendige en levende werkelijkheid.

Zeër zeker is het deze vrij aanvaarde discipline op gans het gebied van ons beroepsleven, die de levensweg van de practiserende advocaat richt en effent en de uitoefening van zijn vaak kiese opdrachten aantrekkelijk en bekoorlijk maakt.

Dat betekent geenszins dat wij de ogen zouden sluiten voor de schaduwbeelden die — nu misschien meer dan vroeger de rechtsbeoefening vertroebelen of versomberen.

Gij hebt er terecht op gewezen aan het einde van Uw betoog. Doch gij hebt als verweer de levenswijsheden aanbevolen die uitgedrukt wordt in het bekend spreekwoord van de Arabieren: « Klaag er niet over dat de rozen doornen hebben, maar verheug er U over dat de doornen rozen dragen ».

* * *

Mijn waarde Confrater, ik weet niet of U dat geestig boek gelezen hebt van René *Barjavel*: « Journal d'un homme simple ». En namelijk daar waar hij, bij zijn ontwaken 's morgens, onder de indruk van het dagen van een zomerse morgen, vol vogelgekwel en zonnegloed, bij zich zelf de bedenking maakt dat hij over een registreerapparaat zou willen beschikken om, zo dikwijls hij het zou wensen, zich opnieuw te kunnen

verheugen « de ce réveil dans la joie, pour me faire rejouer les jours d'hiver quand les oiseaux se taisent et que nous avons tendance à oublier le printemps. Pour me rappeler que chaque jour qui commence peut être une occasion de chant aussi bien que de pleurs. Et que cela dépend surtout pour chacun, de chacun ».

Ik geloof dat dit de les is en de boodschap tevens van de glimlach van het recht, zoals gij hem ons hebt voorgesteld.

Ik heb daarbij de indruk dat Uw optimisme van zulk gehalte is dat het gebruik van enig registreer-apparaat daarbij overbodig blijkt.

Rede van Mr Ch. VAN REEPINGHEN Staflhouder der Balie van Brussel

Het Vlaams Pleitgenootschap weet welke vertrouwende gehechtheid ons verbindt. Doch men heeft er mij op discrete wijze van overtuigd dat deze gehechtheid van mijnentwege geenszins de roekeloze poging zou rechtvaardigen hier een rede uit te spreken in de sierlijke en keurige taal van zijn feestredenaar en van zijn voorzitter.

Moge uw vergadering het mij vergeven dat ik mij bij deze raad heb neergelegd, niettegenstaande het aanstekelijk optimisme dat Mr Pierre Ronse hier in ons midden moest doen heersen. De Vlaamse Conferentie telt in mij een trouwe vriend. Zij had steeds de vriendelijke kiesheid haar oprechtheid te mijnen opzichte niet te meten aan de lauweren welke ik de eerzucht koester eens te plukken op het gebied van de Nederlandse grammatica, om haar deze aan te bieden.

Voor vanavond moet ik objectief erkennen dat deze lauweren niet tot rijpheid waren gekomen. En ik had gewild dat mijn ruiker waardig zou wezen van dit auditorium waarin de fiere fijngevoeligheid onderhouden wordt voor een taal voor dewelke wij allen hier evenveel eerbied als genegenheid koesteren.

* * *

Zoals ik dit ook gedaan heb in de Conférence du Jeune Barreau zou ik thans willen breken met het stelsel der trilogie dat door de welwillendheid van de toehoorders en het talent van mijn voorgangers tot nog toe met overtuiging werd gehuldigd. Ik meen inderdaad dat het niet wenselijk is dat er zou getracht worden door middel van drie redevoeringen een onderwerp uit te putten.

De gelegenheden om zich met zijn confraters te onderhouden zijn aan het Hoofd der Orde al te schaars toegemeten opdat hij zou mogen verwaarlozen een dezer gelegenheden te baat te nemen om zijn confraters op de hoogte te stellen van zijn zorgen en zijn wensen, op gevaar af tekort te komen aan de eerste zijner plichten, deze van dankbaarheid en van compliment ten opzichte van de feestredenaar.

Ik wens deze plicht te vervullen door aan Mr Pierre Ronse te zeggen dat hij eer heeft aangedaan aan deze tribune, voor dewelke ik steeds een bredere weerklink zou wensen en waarvan de spreker terecht de belangrijkheid heeft onderkend.

Hij is tot deze tribune gekomen, naar zijn eigen bekentenis, met goed humeur. Zelfs wanneer hij er ons niet volledig heeft kunnen van overtuigen dat het recht van nature uit vrolijker zou zijn dan de andere wetenschappen, heeft hij ons toch, gedurende een vol uur, met de frisheid van een soepel en breed voorgelicht talent, doen genieten van de vreugden die lichten in het gemoed der mensen van goede wil, zelfs wanneer ze juristen zijn. Candide stelde, wat dit betreft, een minder troostende bepaling voor, — welke de gerechtelijke hervormers zouden geneigd zijn voor hun rekening te nemen —, wanneer hij bevestigde dat

het optimisme er in bestaat te beweren dat alles goed is wanneer alles slecht gaat. Ik zou veeleer de rede van Mr Pierre Ronse willen rangschikken naast een bundel essais, blauw van omslag en uitermate hartversterkend, 32 jaar geleden verschenen onder de handtekening van een advocaat zo vol herinneringen als Mr Pierre Ronse vol geestdrift is. Want het boek droeg de aardige titel « Le droit à la joie » en het was Mr Henry Carton de Wiart die het had geschreven. « Alles wel overwogen, zegde hij, is dit leven even rijk aan argumenten ten voordele van de vreugde als aan redenen voor de smart ? Het komt er alles maar op aan liever de eerste dan de laatste te onthalen. »

Aldus gaat het gezegde verre de grenzen te buiten van deze gerechtelijke meditatie. Het brengt ons terug tot de gebruikelijke filosofische opvattingen van wat men noemt « l'honnête homme ». Deze opvattingen zijn het wel waard dat aan deze zijde van het gordijn, waar zich ontgoochelingen voordoen te midden van de lichten waarmede Mr Pierre Ronse onze illusies deed schitteren, wij het zouden beproeven, evenals hij, onze bevrediging in overeenstemming te brengen met hun glimlachende sereniteit.

* * *

Het is aan de Raad der Orde voorgekomen dat de vorming van de jonge advocaten gelukkiglijk nog het voorwerp van verbeteringen kan worden en het is mij een genoegen mede te delen dat vanaf het begin van dit gerechtelijk jaar de Raad er zijn aandacht aan besteed heeft.

Deze bezorgdheid bestaat reeds sedert lang.

Onze voorgangers hielden er aan ons in herinnering te brengen, met Jules Favre, dat hoe breder de horizon is van de advocaat, hoe krachtiger zijn invloed zal zijn op degenen die het zijn taak is voor te lichten en te overtuigen; met Tacitus, dat de werkelijke redenaar degene is die, over alle aangelegenheden, kan spreken met een zuivere, sierlijke en overtuigende zeggingskracht, in aanmerking genomen de waardigheid van het onderwerp, de geschiktheid ten opzichte van de tijd en het genoegen der toehoorders; met Berryer, dat het beroep van advocaat een eeuwigdurende les moet zijn van moraal en van burgerdeugd; met Cicero, dat het sap spoedig is uitgeput wanneer de rijpheid te vlug kwam. Zo zegde de Ordonnantie van 1344 dat de jonge advocaten zich niet dienden te haasten en zich niet hals over kop in het pleidooi moesten storten zonder dat deugdelijke grondslagen gelegd waren, daar de al te haastig gerijpte vruchten niet bewaren.

Het zou roekeloos zijn hier te handelen over de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid der rechtsfaculteiten. Wij kennen er bewonderenswaardige bezielers, vervuld met wetenschap en toewijding. Aan velen van hen hebben wij heerlijke lessen te danken, alsook het ontluiken van onze juridische kennissen, de in-

wijding in de methode en in de opzoekingen, een geest van synthese en een verhevenheid van inzichten, die het wel begrepen universitair onderwijs onderscheiden van de praktische school der eerste beginselen. Maar in een periode waar alle technieken steeds meer volmaaktheid vereisen, wordt op de universiteit een gelijkaardige voorbereiding voorbehouden aan de toekomstige doktors, welke ook de loopbaan moge wezen tot dewelke zij zich voorbestemmen. Om twee voorbeelden te nemen, de beroepsdeontologie en de burgerlijke rechtspleging, die er worden onderwezen, verhouden zich op verschillende wijze tot de bekommernissen van de toekomstige ambtenaren en deze van de toekomstige advocaten. De eerste zal vervallen in het euvel van de algemeenheden of van een willekeurige specialisatie. De tweede, wettelijk herleid tot uiterst elementaire overzichten, dankt enkel aan de hoge waarde van haar meesters de mogelijkheid om aan alle studenten harmonieuze vergezichten te openen en inzicht te geven in de rationele bescherming van het toegepast recht, zonder dewelke de normen van het positieve recht enkel platonische aanbevelingen zouden zijn. En toch beklagen zich de practici, t.i.z. de helft of het derde der studenten van gisteren, erover dat wanneer ze eenmaal met de leiding van een proces gelast worden, zij er voortdurend hinderlagen in ontmoeten en zelfs allerlei mysteries, die het hun tot dan toe nog niet gegeven was geweest te ontdekken. En zo komen zij ertoe het paradoxale overleven van sommige hulpkrachten, die in staat zijn hen in te lichten over het formalisme, als een zegen te beschouwen, alsof deze een vreemde taal spraken.

Men heeft dan ook logischerwijze dienen te zoeken naar de middelen die van aard zouden zijn aan de jonge advocaten een grotere volmaaktheid van hun kennis te bezorgen en daar de balie geen medezeggenschap heeft wat de universitaire programma's aangaat, heeft zij het ontwerp opgevat in eigen midden aan de toestand te verhelpen. De bedoeling was zonder twijfel uiterst verdienstelijk. Zij beantwoordde aan de traditionele inzichten der confraterniteit, door een vriendschappelijk verdelen van de ondervinding.

Op 10 Juli 1950 heeft de Raad der Orde, onder voorzitterschap en dank zij de stuwkracht van Stafhouder Albert Chomé, beslist in de schoot der balie van Brussel een beroepsschool op te richten, die voor doel zou hebben aan de doktors in de rechten de praktische vorming te geven welke vereist is voor de uitoefening van het beroep van advocaat en hen te onderwerpen aan de proeven waarvan hun aanvaarding tot de stage zou afhangen. Door deze beslissing werd tegelijkertijd een strekking en een beginsel ingewijd. Doch dit beginsel ontmoette, wanneer het in feiten diende omgezet te worden, ernstige hinderpalen. Artikel 16 van het Decreet van 14 December 1810 diende gewijzigd te worden. En zelfs wanneer deze wijziging zou geschied zijn, zou de hervorming nog niet de algemene instemming hebben kunnen verwezen. Het Hoofd der Orde weet beter dan wie ook de waarde van de toewijding die zo kwistig geboden wordt in de schoot der balie. Zonder twijfel zou deze toewijding hem ook hier niet in de steek laten. Maar hij weet ook met hoeveel opofferingen het begin van het beroepsleven gepaard gaat en hoe het redelijk geduld en de vereiste moed niet steeds kunnen samen gaan. Voorzeker zal er uit de betere vorming der jonge advocaten een hoger goed voortspruiten en zal de ganse maatschappij kunnen genieten van de voordelen der grotere volmaking van haar elite. Doch de plichten welke de stagiaires vervullen gedurende het jaar dat volgt op hun eedaflegging, zijn zwaar en nemen hen helemaal in beslag; het bezoek van het

cabinet van hun patroon onderwerpt ze aan praktische en zeer verscheiden verplichtingen, die trouwens niet allen even vruchtdragend zijn; de kosteloze raadpleging vereist hun medewerking en ten slotte dient erkend te worden dat het afsluiten van de universitaire studies psychologisch gepaard gaat met een geestesgesteldheid die weinig geschikt blijkt tot de handhaving van het klimaat ener onderwijsinrichting.

Men voelt zeer goed dat al deze tegenwerpingen kunnen beantwoord worden; ik breng ze slechts in herinnering om uit te leggen dat de aarzeling nog steeds voortduurt. De Raad der Orde is er dan ook toe overgegaan op grondige wijze het geheel van deze vraagstukken opnieuw te overwegen. Hij heeft namelijk zijn aandacht gewijd aan de suggestie die hem gedaan werd om voor de studenten in de rechten cursussen in te richten die hen, vooraleer ze tot de stage worden aanvaard, zouden inlichten over de uitgebreidheid van de plichten die ze de bedoeling hebben op zich te nemen en die hun tegelijkertijd een bijkomende praktische vorming zouden verstrekken, die hun natuurlijk uiterst kostbaar zou zijn.

Men moet er zich echter voor hoeden hetgeen bestaat te willen verbeteren, onder voorwendsel te dromen van grotere mogelijkheden. Wij hebben ons dan ook herinnerd dat in de geschiedenis van de balie het Bureel van kosteloze raadpleging op traditionele wijze de advocaten inwijdt, zowel in de edelmoedigheid als in de ijver welke de beroepsvorming vereist.

Voortaan zullen de behoeftigen elke dag worden ontvangen en onmiddellijk zal er voorzien worden in hun verdediging. De algemene zittingen van het Bureel zullen trouwens voor de stagiaires heel wat leerzamer worden. Een programma van voordrachten is voor deze bijeenkomsten voorzien geworden. In elk van de vier afdelingen zal men mededelingen horen over de bevoegdheid en de procedure in zake onderhoudspensioenen, in zake echtscheiding en scheiding van tafel en bed, betreffende de berekening der vergoedingen in zake ongevallen van gemeen recht, betreffende de toepassing van de wet op de arbeidsongevallen, betreffende de burgerlijke acties die ingeleid worden voor de strafgerechten, betreffende het uitvoeren der vonnissen en de moeilijkheden welke zich hierbij voordoen.

De zittingsverslagen, die voortspruiten uit een ontmoedigend formalisme, zijn afgeschaft geworden. Doch deze maatregel heeft, naar de mening van de Raad der Orde, geenszins voor gevolg dat de verplichting om ijerig de zittingen bij te wonen, zou verminderd worden, daar het nut hiervan door niemand wordt betwist. De hoofden der kolommen, die aan de vorming der stagiaires een zo gewaardeerde medewerking verlenen, beantwoorden op genereuse wijze het beroep dat de Orde op hun toewijding heeft gedaan.

De Bibliotheek, waar de jonge advocaten een zo kostbare gelegenheid tot studie en documentatie vinden, maakt ook het voorwerp uit van onze bezorgdheid.

Haar organisatie, haar aanwinsten, het klasement der werken die er deel van uitmaken, worden van nu af onderworpen aan het waakzaam toezicht van een commissie, die zich reeds heeft onderscheiden door vele gelukkige suggesties, waarvan een bestendig afgevaardigde van de Raad de doeltreffende verwezenlijking verzekert.

* * *

Het was mijn bedoeling U ook nog te spreken over andere vraagstukken, die onze aandacht gaande houden. De sociale voorzorg, de beroepsoriëntatie, de scheidsrechterlijke beslissing over honoraria, de toe-

voegingen van ambtswege, het beroepsgeheim, het monopool van het pleidooi; over al deze onderwerpen heeft de Raad der Orde te beraadslagen gehad sedert het begin van het rechterlijk jaar en elk van deze onderwerpen zou een al te lange uiteenzetting vereisen. Ik zal er dus een andere dag op terugkomen en er mij vandaag toe beperken een ogenblik stil te blijven bij het vraagstuk der tuchtraden in beroep. Eerst en vooral wens ik de gunstige gelegenheid te baat te nemen om te bevestigen dat de Balie er kan staan op maken dat haar vertegenwoordigers ten volle hun verantwoordelijkheid op zich nemen, alsmede de taken die er worden uit afgeleid, in alle debatten waarin de tradities, het prestige, de voorrechten van de Balie gemoeid zijn, die allen trouwens zo innig verweven zijn met het algemeen belang. De Orde is springlevend en het vervullen harer plichten gaat gepaard met de bezieling welke de nieuwe generaties haar bijbrengen. Het geloof in de rechtsbedeling wordt slechts bedreigd in de mate waarin deze, zonder enige opoffering van haar waardigheid of haar deugden, er niet in zou toestemmen de omwenteling van het wereldgebeuren te volgen en in te stemmen met de aanpassing van vervallen, trage of geheimzinnige formalismen. Zo ook heeft de beroepseer geen enkel bezwaar tegen de verfrissing van het gebouw waarin deze eer wordt beoefend.

Deze beroepseer, waarvan de oorsprong, zoals d'Aguesseau het heeft aangetoond, voortspuit uit een vrijwillige overeenkomst, is steeds het voorwerp van een aandachtige waakzaamheid. Wat dit betreft is de lezing van de sentencies van de Raad uiterst stichtelijk. Wanneer Mr Pierre Vermeylen, oud-voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap, heden ten dage geen andere zorgen had, zou ik hem willen vragen de somma der regelen en gebruiken, die wij in het begin van het jaar 1940 dankten aan zijn schrandere pen, te willen hernemen. Er zouden ettelijke bladzijden dienen bijgevoegd te worden om de voorbijgane tijd aan onze hedendaagse bezorgdheden vast te snoeren, doch in de grond is onze sensibiliteit niet gewijzigd en vind ik geen enkele breuk in haar uitdrukking.

Het is waar dat men ons voorhoudt dat de gerechtelijke geschiedenis aantoonde hoe de sentencies van de Raden der Orde in zake tuchtaangelegenheden dikwijls door het Hof worden hervormd en meerdere malen in de zin der gematigdheid. Men heeft ook beweerd dat deze tussenkomst van de rechterlijke macht inbreuk zou maken op onze onafhankelijkheid en het kenmerk zou dragen van een napoleontische gedachte van onderwerping aan de uitvoerende macht. Daaruit is het inzicht ontstaan tuchtraden in beroep op te richten. Doch zodra het plan hiervan ontworpen was in voorstellen of dagorden, deed het betwistingen oprijzen. Deze hebben tot nog toe geen aanleiding gegeven tot overeenstemming bij de hervormers en wij hebben des te minder reden om ons te beklagen over de besluiteloosheid van de regering, wanneer wij aan de kanselarij het voortdurend voorbeeld geven van onze eigen aarzelingen.

Naar mijn mening durf ik niet geloven dat wij stellig op de goede weg zouden zijn. Voorzeker, zoals Mr Pierre Vermeylen het geschreven heeft, zijn, in elke graad van berechting, de advocaten zelf het best in de gelegenheid zich rekenschap te geven van de moeilijkheden en de noodzakeijkheden van hun beroep: hun rechtspraak zou dan ook meer begrijpend en meer doeltreffend zijn. Doch men heeft op geen afdoende wijze geantwoord op de opwerping van de memorie van toelichting, ondertekend door de heer Struye, Minister van Justitie, op 29 Juli 1947: «De Tuchtraad is de hoogste autoriteit van de Orde der

Advocaten; wat zou er geworden van zijn primauteit wanneer de wet zou toelaten dat een raad samengesteld uit andere advocaten, zijn sentencies zou hervormen?» Zou niet het gezag zelf van het Hoofd der Orde, dat door zijn gelijken gekozen wordt, geleidelijk aan het wankelen gebracht worden, wanneer in de balie, waarvan hij het geweten vertolkt, andere stemmen aan zijn oordeel afbreuk zouden kunnen doen? Wij moeten er nog over nadenken en ons afvragen met de meest vooraanstaanden van onze confraters, of een hervorming van het decreet van 14 December 1810 niet een nieuw en meer diepgaand onderzoek zou vereisen, wanneer het ontwerp van 29 Juli 1947, dat thans onderworpen is aan de beraadslaging der Kamers, zo talrijke bezwaren met zich brengt.

Dit is ook de mening geweest van de Raad der Orde der Balie te Brussel. In een beslissing, welke hij genomen heeft op 30 November 1954, brengt hij in herinnering dat het ontwerp de eensgezinde instemming van de balies niet heeft weten te verwerven, dat zijn aanvaarding principiële moeilijkheden opwerpt en dat gewichtige meningsverschillen blijven bestaan betreffende de samenstelling, de bevoegdheid, de machten en de modaliteiten van werking der nieuwe juridicties.

In deze omstandigheden heeft de Raad zich beperkt tot het uitbrengen van een dubbele wens, waarvan ik het belang zou willen onderlijnen.

In de plaats van het oud artikel 30, dat afgeschaft werd door het K.B. van 5 Augustus 1936, zou een nieuwe bepaling worden ingeschreven in het organiek decreet van 14 December 1810; deze bepaling zou aldus worden opgevat:

«Art. 30. De Orde der Advocaten zal gehoord worden vóór het Hof. De Stafhouder zal de advocaat aanduiden die gelast zal zijn er te zetelen ten raadplegenden titel.»

Ik meen niet dat de opportuniteit van deze wens ernstig kan in twijfel getrokken worden. Voor de Hoven van Beroep wordt vandaag geen enkele stem van een advocaat gehoord, tenzij deze van de beschuldigde en van zijn raadsman, die, in de rechtmatige uitoefening van het recht der verdediging, niet de zorg te dragen hebben voor onze tradities. De gebruiken van de Balie zijn niet gecodificeerd. Een lange gewoonte heeft er de grondslagen, de schakeringen, de maat en de weerklink van omschreven. Een sentencie kan er slechts een zeer beknopte inhoud van weergeven; de rechtspraak van de Raad kent slechts een beperkte en laattijdige verspreiding. Men komt er spoedig toe te betreuren, dat de inlichtingen van het openbaar ministerie, dat gelast is te vorderen, of deze van het Hof, dat gelast is te wijzen, onvoldoende zouden zijn wanneer de wet hen niet in de gelegenheid stelt beter ingelicht te worden. Voegen wij erbij dat elke vorm van mededeling, die hun buiten de zitting zou gedaan worden, indiscreet en misplaatst zou zijn, in elk geval volledig onverenigbaar met de waarborgen die geëist worden voor een vrije verdediging.

Er is gezegd geworden dat een rechter de sentencie, die hij heeft uitgesproken, in beroep; niet te verdedigen heeft. Deze bedenking komt hier niet ter sprake. Want de tucht der balie heeft juist niets te maken met een strafgeding waar het openbaar ministerie zoals het behoort de toepassing vraagt van een positieve strafwet, waarvan de rechtspraak eventueel de termen nauwkeurig heeft toegelicht.

Er is trouwens geen spraak van, in dit geval, aan de balie een sentencie te doen verdedigen door een stijfhoofdige rechter, die zou optreden als geïntimeerde. Het behoort enkel dat aan een bevoegd vertegenwoordiger van de Orde, die vanzelfsprekend geen deel zal

uitgemaakt hebben van de Raad die de betwiste sententie heeft uitgesproken, zou toegelaten worden het Hof in te lichten over de gebruiken van de Balie, en, in volle vrijheid van uitdrukking, aan het Hof, in verband met de behandelde zaak, de vereiste toelichtingen te verstrekken die kunnen voortspruiten uit onze deontologie.

Ik mag niet voorbarig oordelen over de ontvansgt die de gerechtelijke autoriteiten zullen voorbehouden aan deze rijpelijk bedachte suggestie. Het zou mij echter verwonderen wanneer zij niet zou overeenstemmen met de wens, die de magistraten reeds zullen gevormd hebben op deze wijze, met de gepaste eerbied, een duidelijke leemte te zien aanvullen. Want de gerechtelijke Orde heeft, evenals wij, het verlangen dat een Balie zonder enige smet, zich met ere in de dienst van het Recht zou onderscheiden.

De tweede wens, uitgebracht door de Raad in zijn zitting van 30 November, heeft betrekking tot de publiciteit der debatten. Hij wordt ingegeven door de tekst zelf van het wetsontwerp van 29 Juli 1947. De Raad is van mening dat het behoort dat, zoals vóór de Raad zelf, de debatten in graad van beroep met gesloten deuren zouden plaats hebben. Maar hij wenst aan het Hof de mogelijkheid voor te behouden om de publiciteit van de debatten te bevelen wanneer zulks gevraagd wordt. Het komt mij niet voor dat deze hervorming aanleiding zou geven tot commentaar en nog minder tot kritiek.

Het behoort niet dat de beproeving zich te moeten verdedigen tegen een betichting van disciplinaire aard nog zou verzaagd worden door een pijnlijke publiciteit voor degene waarvan de kiesheid in twijfel wordt getrokken in het Paleis zelf, waarin hij zijn ambt uitoefent, dan wanneer de mogelijkheid blijft openstaan dat deze kiesheid zich volkomen zou kunnen rechtvaardigen.

Van de andere kant heeft men niet gewild dat, met instemming van de belanghebbende, deze publiciteit

noodzakelijkerwijze zou verboden worden, vermits zij de algemene regel is in zaken van gewoon recht en zekere debatten niets te verliezen hebben bij de controle van de publieke opinie.

* * *

Op deze dorre stranden zijn wij thans schijnbaar zeer ver verwijderd van de «Ode aan de Vreugde» en men zou terug moeten grijpen naar de parnassiaanse verzen van Sully Prudhomme om de Gerechtigheid terug te vinden in een gedicht.

Is dit zo zeker?

Wanneer, zoals Musset het heeft bezongen, het genoeg van de twisten er in bestaat vrede te sluiten, is het de dagelijkse beoefening van onze plichten die, bij het vallen van de dag, ons de waarde doet smaken van de vreugde. Wij hebben heel wat redenen om ontmoedigd te zijn tengevolge van ondankbaarheid, ironie, verdachtmaking of scepticisme. Zoals geschreven werd wordt de vreugde ons niet geschonken en zullen wij ze slechts kunnen veroveren door wrange levens. Ik sluit mij dus aan in mijn rijpe leeftijd en in de uitoefening van mijn ambt, bij de moraal van de rede der hoop die wij hebben gehoord.

Op het uur van de zegen, laten wij de aren tellen van de garven die wij hebben samengelezen. Zij dragen oude namen die de mensheid spelt sedert aloude tijden: arbeid, liefde tot de mensen en tot de gerechtigheid, fierheid om de vervulde taak en zelfs, in deze twintigste eeuw, die zo graag sceptisch is, een trots overblijfsel van oude ridderdeugden, een tere getrouwheid aan de nederige vormen van de toewijding, van het geweten en van de dienstvaardigheid.

Ik ben er gelukkig om ze U te horen toejuichen. De Orde heeft het nodig dat bij de perkamenten der ondervinding zouden gevoegd worden de beelden van de vooruitgang, van het vertrouwen en van de jeugd. Het is op die wijze dat zij haar bestemming verwezenlijkt.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 10 Mei 1954.

Voorzitter: M. Wouters

Raadsheer-Verslaggever: M. Louveaux.

Eerste Advocaat-Generaal: Mr Janssens de Bisthoven.

Rechterlijke inrichting. — In een andere rechtbank benoemde rechter blijft zijn ambt waarnemen totdat hij de eed heeft afgelegd in zijn nieuwe hoedanigheid.

Uit de artikelen 100 van de Grondwet, 188 en 226 van de wet van 18 Juni 1869, aangevuld bij artikel 1 van de wet van 23 Mei 1929, blijkt dat de rechter, die in een andere rechtbank wordt benoemd, zijn ambt blijft waarnemen, totdat hij zijn eed in zijn nieuwe hoedanigheid heeft afgelegd.

Bij de uitspraak van een vonnis is de rechtbank, waarvan een rechter in een andere rechtbank wordt benoemd, mitsdien wettelijk samengesteld, zo bedoelde rechter op dat tijdstip nog niet zijn eed heeft afgelegd in zijn hoedanigheid van rechter in de rechtbank, waarin hij is benoemd.

Van Hees.

Gelet op het bestreden vonnis, op 23 October 1953 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Mechelen, zetelende in hoger beroep;

Over het eerste middel: schending van artikel 137 van de wet dd. 18 Juni 1869 en artikel 7 der wet van 20 April 1810,

doordat de Rechtbank die, op 23 October 1953, het bestreden vonnis heeft uitgesproken, niet wettelijk was samengesteld, daar één van de rechters — de heer Daems — bij koninklijk besluit van 13 October 1953, tot rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen benoemd was geweest;

Overwegende dat het middel niet aanvoert dat voornoemde rechter reeds zijn eed had afgelegd in hoedanigheid van rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, wanneer hij, op 23 October 1953, uitspraak deed in onderhavige zaak;

Overwegende dat, volgens het proces-verbaal van de terechtzitting, de heer Daems slechts op 26 October 1953 de eed heeft afgelegd in hoedanigheid van rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

Overwegende dat uit artikelen 100 van de Grondwet, 188 en 226 van de wet van 18 Juni 1869, aangevuld bij artikel 1 van de wet van 23 Mei 1929, blijkt dat de rechter die in een andere Rechtbank wordt benoemd,

zijn ambt blijft waarnemen tot aan zijn eedaflegging in zijn nieuwe hoedanigheid;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

.....

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening,

Veroordeelt eiser tot de kosten.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 10 Mei 1954.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Gerniers en Noest.

Advocaat-Generaal : Mr. Matthijs.

Advocaten : Mrs. Matthijs en Van Damme, locco Ancot.

Vatbaarheid voor hoger beroep. — Tergende en roekeloze procedure in hoger beroep.

Ter beoordeling van de vatbaarheid van hoger beroep komen naast de hoofdsom enkel in aanmerking de verwiylinteressen tot op de dag van het inleidend exploit. (art. 22 Wet van 25 Maart 1876).

Wanneer een bepaald bedrag gevorderd wordt, vermag de eiser, zelfs met de toestemming van de tegenpartij, niet zijn vordering op een hoger bedrag te schatten ten einde de wetsbepalingen betreffende de vatbaarheid voor hoger beroep te ontduiken.

Wanneer het appellant duidelijk moest zijn, dat de zaak niet voor hoger beroep vatbaar was, moet het desondanks door hem ingestelde hoger beroep als tergend en roekeloos worden beschouwd.

Nationaal verbond van Socialistische Mutualiteiten
t/ Verplancke en N.V. Ondernemingsmij
voorheen Dupon en Van der Vin.

Gezien de stukken, o.m. de grosse van het bestreden vonnis;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig is ingesteld;

Overwegende dat de geïntimeerden terecht de onontvankelijkheid van het hoger beroep « defectu summae » opwerpen;

Overwegende inderdaad dat de oorspronkelijke vordering tot de betaling strekte ener hoofdsom van 23.495 fr., te vermeerderen met de moratoire en gerechtelijke interesten alsook de kosten;

Overwegende dat ten aanzien van de vatbaarheid voor hoger beroep enkel in aanmerking komen benevens de hoofdsom de moratoire interesten tot op 25 Januari 1952, datum van het inleidend exploit (art. 22 der wet van 25 Maart 1876), zijnde te zamen minder dan 25.000 frank;

Overwegende dat, wanneer een bepaald bedrag gevorderd wordt, de eiser zelfs met de toestemming van de andere partijen, (weze het ook met de stilzwijgende toestemming van de oorspronkelijke verweerders) niet vermag zijn vordering op een hoger bedrag te schatten ten einde de wetsbepalingen betreffende de vatbaarheid voor hoger beroep te ontduiken (Rép. Prat. V° Compét. en matière civile et commerc., n°s 931 en 1052);

Overwegende dat geenszins vaststaat, dat de gevorderde hoofdsom deel uitmaakt van een grotere inschuld; dat n.l. uit de thans door de appellant overgelegde bescheiden allermint blijkt, dat deze laatste

aan het slachtoffer van het ongeval meer dan 23.495 frank zou hebben uitbetaald;

Overwegende dat naar luid van de dagvaarding de appellante slechts vergoedingen heeft gestort tot op 10 November 1951; ;

Overwegende dat het feit, dat de appellant een onbepaald voorbehoud maakte « voor eventuele provisionele vergoedingen, die in de toekomst nog zouden dienen uitbetaald te worden », hier geen invloed hebben kan (loc. cit. n° 932);

Overwegende dat uit dit alles volgt dat het gevorderde bedrag niet hoog genoeg is om de vordering vatbaar te doen zijn voor hoger beroep;

Overwegende dat de geïntimeerden vóór het Hof een wedereis tot schadeloosstelling wegens tergend en roekeloos beroep hebben ingesteld; dat zij die nieuwe eis, welke in hoger beroep toegelaten is, verkeerdelijk tegenberoep noemen;

Overwegende hieromtrent dat het appellant duidelijk moest zijn, dat de zaak niet voor hoger beroep vatbaar is, zodat de onderhavige procedure wél degelijk voor tergend en roekeloos dient te worden gehouden;

Overwegende dat de vergoeding van 2.000 fr., die de geïntimeerden uit dien hoofde vorderen, hun kan worden toegekend;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord de heer advocaat-generaal Dumon in zijn meestendeels eensluidend advies,

Alle andere conclusies van de hand wijzende,

Verklaart het hoger beroep onontvankelijk « defectu summae »;

Rechtdoende op de wedereis van de geïntimeerden, verwijst de appellant om aan de geïntimeerden de som van 2.000 frank te betalen wegens tergend en roekeloos beroep;

Veroordeelt de appellant bovendien in de kosten van deze aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e Kamer bis. — 22 October 1954.

Voorzitter : M. Sury.

Rechters : M.M. De Kepper en J. Van Doosselaere.

Advocaten : Mrs E. Ooms en A. Diercxssens.

Aansprakelijkheid van de eigenaar van een dier (art. 1385 B.W.). — Vermoeden van schuld — In casu geen eigen schuld van het slachtoffer. — Afwezigheid van stoffelijke schade. — Wel morele schade wegens pijn en smart.

Het aan art. 1385 B.W. ten grondslag liggende vermoeden van schuld van de eigenaar van het dier vervalt, indien hij een « vreemde oorzaak » bewijst, zoals de eigen schuld van het slachtoffer.

Als schuld kan niet aangemerkt worden het feit, dat het slachtoffer in de gegeven omstandigheden het varken van verweerder met de blote hand heeft opgejaagd.

Lijdt geen stoffelijke schade wegens arbeidsongeschiktheid ingevolge verlies van het eerste lid van de rechterringvinger, het slachtoffer dat het beroep van winkelier uitoefent, terwijl niet blijkt dat hij personeel heeft moeten aanstellen om in zijn vervanging te voorzien.

Vergoeding van morele schade voor pijn en smart en fysiek letsel.

Joosen t./Meeusen.

Overwegende dat de eis ertoe strekt verweerder te veroordelen om aan aanlegger te betalen de sommen van 2.090,— fr. voor kosten van geneeskundige verzorging, 12.000,— fr. voor tijdelijke werkonbekwaamheid en 100.000,— fr. voor pijnen en smarten en vermindering van werkbekwaamheid;

Overwegende dat het in feite vaststaat dat aanlegger op 2 December 1952 op het erf van verweerder kwam om winkelwaren af te leveren op het ogenblik dat het varken van verweerder losgebroken was; dat aanlegger door verweerder verzocht werd het dier terug in de weide te jagen; dat bij dit opjagen aanlegger door het dier gebeten werd en het eerste lid van zijn recht-ringvinger verloor;

Overwegende dat op grond van art. 1385 B.W. de fout van de eigenaar van het dier en het oorzakelijk verband tussen deze fout en de schade vermoed worden, bewezen zijnde dat het dier de schade heeft veroorzaakt; dat de fout, die in hoofde van de eigenaar vermoed wordt, onbepaald is;

Overwegende dat de eigenaar aan dit vermoeden slechts kan ontsnappen mits het bewijs te leveren van een « vreemde oorzaak », zoals de fout van het slachtoffer;

Overwegende dat verweerder aanvoert dat aanlegger zelf een onvoorzichtigheid begaan heeft met het varken met de blote hand op te jagen in plaats van een stok of een ander voorwerp te gebruiken;

Overwegende dat deze zienswijze niet kan gevolgd worden; dat uit de omstandigheden van het ongeval blijkt dat aanlegger onmiddellijk moest ingrijpen om te beletten dat het dier op de openbare weg zou lopen; dat het geenszins bewezen is dat aanlegger de gelegenheid had zich van een stok of een ander voorwerp te voorzien; dat, bovendien, kan opgemaakt worden dat het enkel feit een varken met de blote hand op te jagen op zich zelf geen onvoorzichtigheid uitmaakt; dat indien dit een gevaar opleverde met het dier van verweerder, deze gemakkelijk aanlegger had kunnen verwittigen; dat wanneer hij dit niet deed, men slechts kan besluiten dat hij zelf niet eens meende dat het optreden van aanlegger onvoorzichtig was;

Overwegende dat de schadepost voor geneeskundige verzorging verrechtvaardigd is tot beloop van 1.940 fr., dat de som van 12.000 fr. voor werkonbekwaamheid gedurende een maand niet kan toegekend worden, daar noch de duur van de onbekwaamheid noch enig verlies in hoofde van aanlegger, die het beroep van winkelier uitoefent, bewezen wordt, dat uit niets blijkt dat aanlegger personeel heeft moeten aanwerven om hem in zijn winkel te vervangen;

Overwegende dat aanlegger gerechtigd is aanspraak te maken op een schadevergoeding voor pijnen en smarten en wegens het aantasten van zijn fysieke integriteit; dat deze schadevergoeding billijk op 50.000 fr. kan vastgesteld worden;

Om deze redenen,

De Rechtbank, na erover beraadslaagd te hebben, Alle andere en strijdige besluiten verwerpende; Rechtdoende op tegenspraak;

Verklaart de eis ontvankelijk en ongegrond in de volgende mate:

Veroordeelt verweerder om aan aanlegger wegens schadevergoeding te betalen de som van 51.940 fr. met de vergoedende intresten sedert 2 December 1952, de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

7 November 1953.

Voorzitter: M. A. Van Lerberghe.

Referendaris: M. Vandekerckhove.

Advocaten: Mrs Van Duerm en De Jaegere.

Verzekering. — Aansprakelijkheidsverzekering. — Begrip « grove schuld » in art. 16, wet van 11 Juni 1874. — Vereiste voor de toepasselijkheid van art. 31 derzelfde wet. — Het zgn. « vluchtmisdrijf » heeft op zichzelf geen toepassing van voormeld art. 16 ten gevolge. — Het drinken van enkele glazen bier is in België normaal risico van het verkeer.

Art. 16 van de wet van 11 Juni 1874 is van openbare orde, omdat naar Belgisch recht grove schuld niet voor verzekering vatbaar is, wat medebrengt dat het schade veroorzakend feit altijd overwegend het gevolg van toeval zijn moet. Het woord « daad » in voormeld art. 16 bedoelt een opzettelijk verwekken van de schade en het woord « grove schuld » een niet opzettelijke daad, die echter blijkt geeft van een zodanige onverschoonbare onvoorzichtigheid of over-dreven nalatigheid, dat de dader bewust is of moet zijn van de daardoor veroorzaakte verzwaring van het gedekt risico, zodat deze niet opzettelijke handeling de grens van de opzettelijke raakt. Grove schuld betekent m.a.w. zodanige merkelijke schuld of nalatigheid van de verzekerde, dat het risico daardoor abnormaal wordt en niet kan begrepen zijn in datgene, waarmee beide partijen rekening hebben gehouden.

Een strafrechtelijke vrijspraak wegens het sturen in dronken toestand van een motorrijtuig sluit niet noodzakelijk in de afwezigheid van de in voormeld art. 16 bedoelde « grove schuld ».

De vereisten voor toepassing van art. 31, wet van 11 Juni 1874 zijn strenger dan die voor toepassing van art. 16 derzelfde wet, daar krachtens art. 31 de gehele verzekeringsovereenkomst een einde neemt en alle verplichtingen van de verzekeraar ophouden. Wil art. 31 van toepassing zijn, zo moet de verzwaring van het risico van dien aard zijn, dat zij een grondige en blijvende wijziging van de toestand medebrengt, waarin partijen zich bij het sluiten van de overeenkomst bevonden, zodat een voorbijgaande en toevallige verzwaring van het risico niet voldoende is.

Het zgn. « vluchtmisdrijf » van de autobestuurder kan op zichzelf niet leiden tot toepassing van meergenoemd art. 16, daar dit misdrijf eerst is begaan na de schadebrengende aanrijding en zonder invloed geweest is op de aanrijding zelf. Het feit van de vlucht kan echter samen met de overige feiten in aanmerking worden genomen bij de totale beoordeling van het gebeurde.

Elke verzekeringsmaatschappij in België moet bij het sluiten van een verzekeringsovereenkomst rekening houden met het feit, dat bestuurders van voertuigen enkele glazen bier kunnen drinken, vooral in een land als België, dat algemeen bekend is voor zijn uitermate groot bierversbruik.

N. V. De Noordstar en Boerhaave t/ Vandewalle.

Gezien de dagvaarding van 27 Juni 1952, waarbij eiseres van verweerder de terugbetaling vordert van 35.819 fr. met de rechterlijke rente en de kosten van het geding, op grond van toepassing jegens verweerder van art. 16 of 31 der wet van 11 Juli 1874;

Overwegende dat eiseres verweerder voor zijn burgerlijke verantwoordelijkheid, spruitend uit het vervoer van goederen door middel van motorrijtuigen, verzekert krachtens polis van 21 October 1949;

dat verweerder op 9 Februari 1950 rond 12.45 u. met het verzekerde voertuig een ongeval veroorzaakte te Rollegem in de Tombroekstraat;

dat hij bij vonnis der correctionele Rechtbank te Kortrijk dd. 14 Maart 1950 veroordeeld werd wegens onopzettelijke slagen en verwondingen, aan Vandebogaerde Denise toegebracht en wegens vluchtmisdrijf, maar vrijgesproken werd wegens het besturen van een voertuig in dronken toestand;

dat dienvolgens « erga omnes », ook tegenover eiseres, vaststaat dat verweerder onopzettelijk verwondingen heeft veroorzaakt, na het ongeval op de vlucht is geslagen en op het moment van het ongeval niet in de staat van dronkenschap verkeerde, zoals bij art. 2 K. B. van 14 November 1939 bedoeld;

Overwegende dat eiseres verplicht was om 35.8819 frank schadevergoeding aan het slachtoffer van het verkeersongeval te betalen en dat zij thans op grond van art. 26 der polis, verwijzend naar art. 16 der wet van 11 Juni 1874, en op grond van art. 31, de terugbetaling van dit bedrag van verweerder vordert, betogend dat verweerder klaarblijkelijk grove schuld had waardoor o.m. het gedekte risico merklijk werd verzwaaard;

Overwegende dat verweerder bovenstaande feiten niet betwist, maar dergelijke grove schuld van zijn kant, die tot terugbetaling aanleiding moet geven, ontkent;

In rechte :

Overwegende dat de verzekeraar generlei verlies of schade, veroorzaakt door de daad of door de grove schuld van de verzekerde, uiteindelijk moet dragen (art. 16);

dat dit artikel van openbare orde is, omdat in ons recht (in tegenstelling met Frankrijk, Duitsland, Zwitserland en Italië) de grove fout niet voor verzekering vatbaar is, wat medebrengt dat het toeval altijd een overwegende rol bij het totstandkomen van het schadebrengend feit moet spelen;

Overwegende dat volgens de jongste rechtsleer en rechtspraak (R. Vandeputte, Inleiding tot het Verzekeringsrecht, blz. 81, 82 en Verbreking 29 Januari 1953, B.A. 1953, 255 met noot en Verbr. 22 Mei 1953, B.A. 1953, 393 met noot) het woord « daad » een opzettelijke daad, een opzettelijk verwekken van de schade betekent en het woord « grove schuld » betekent een onopzettelijke daad, die echter van dergelijke onverschoonbare onvoorzichtigheid of overdreven nalatigheid getuigt, dat de dader bewust is of moet zijn van de daardoor veroorzaakte verzwaaring van het gedekte risico, zodat de onopzettelijke handeling de grens der opzettelijke daad raakt; dat m.a.w. grove schuld een dusdanig merkelijke schuld of nalatigheid bij de verzekerde zelf betekent, dat het risico daardoor abnormaal wordt en niet in de vooruitzichten van beide partijen kan begrepen zijn;

Overwegende dienvolgens dat de verzekerde schuld mag zijn, zelfs een half grove schuld, maar geen grove schuld kortweg;

Overwegende dat de Rechter over de feiten de omstandigheden van het plaatsgrijpen der onzekere gebeurtenis souverain waardeert, maar het Hof van Verbreking het wettelijk karakter, door de Rechter ten gronde aan de feiten gegeven, kan controleren (Verbr. 13 Juni 1950, B.A. 1950, pag. 726);

Overwegende dat vrijspraak op strafgebied wegens het sturen van een voertuig in dronken toestand niet noodzakelijk de afwezigheid der grove schuld van art. 16 impliceert (Hof Brussel, 18 December 1952 en 10 Januari 1953, B.A. 1953, pag. 250 en 253; zie nog B.A. 1952, pag. 417);

Overwegende dat eiseres haar vordering nog doet steunen op art. 31 der wet van 11 Juni 1874, luidend als volgt:

« De verplichtingen van de verzekeraar nemen een einde wanneer een daad van de verzekerde de risico's door het veranderen van een wezenlijke omstandigheid wijzigt of die risico's verzwaart derwijze dat, indien de nieuwe staat van zaken ten tijde van de overeenkomst had bestaan, de verzekeraar de verzekering niet zou hebben aangegaan of slechts daarin op andere voorwaarden zou hebben toegestemd »;

dat de voorwaarden voor toepassing van art. 31 strenger zijn dan die voor toepassing van art. 16, omdat krachtens art. 31 het gehele contract een einde neemt en alle verbintenissen van de verzekeraar ophouden;

dat, opdat art. 31 toepasselijk weze, de verzwaaring van het risico derwijze moet zijn dat zij een grondige en blijvende wijziging van de toestand, waarin de partijen bij het sluiten van het contract waren, medebrengt, zodat een voorbijgaande en occasionele verzwaaring van het risico niet volstaat (Verbr. 22 Febr. 1940, Pas. 1940, I, 58; Brussel, 10 Maart 1942, B.A. 1942, 241).

Toepassing :

Overwegende dat art. 31 ter zake niet toepasselijk is, omdat hier slechts van een voorbijgaande verzwaaring van het risico kan gesproken worden en dat overigens de wijziging van de toestand niet grondig is;

Overwegende, wat art. 16 betreft, dat het vluchtmisdrijf op zichzelf geen toepassing van art. 16 kan teweegbrengen, daar dit misdrijf eerst ontstaat na de nadelige gebeurtenis, zijnde hier het aanrijden en zonder invloed op de aanrijding zelf is (Rb. Ieper, 23 Juni 1948, R.W. 1948-49, 153); dat echter het misdrijf of juist het feit van de vlucht samen met de andere nakomende feiten mede in aanmerking kunnen genomen worden voor een totale beoordeling van het gebeurde;

Overwegende dat verweerder reed op een middelmatig goed bestrate weg van 4 m. breed, met links van zich de tramlijn en rechts van zich een aardeweg van 4 meter;

dat geen voertuig noch voor noch achter verweerder reed en de te nemen bocht een gemakkelijke en overzichtelijke bocht was, zodat tot hiertoe er geen enkele uitwendige oorzaak bestond opdat verweerder zwaar naar links in de modderweg zou zwenken tot enkele cm. van de gracht, de vrouw met de fiets krachtig aanrijdend en eerst meters verder op de bestrating met zijn lichte vrachtauto terugkerend;

dat verweerder enkele glazen bier gedronken had en zijn urinestaal, genomen ongeveer 4 u. na het ongeval, 1,3 gr. 0/00 alcohol bevatte, wat overeenstemt met 0,9 tot 1,00 gr. alcohol in het bloed, zijnde vermoedelijk 1,3 gr. 0/00 op het ogenblik der feiten;

dat na de feiten verweerder éénmaal gezien is, ietwat zig-zag over de baan rijdend;

Overwegende dat een zekere toestand van verblijding, door drank veroorzaakt, stellig nadelig inwerkt op het veilig sturen;

Overwegende echter dat in dit geval niet kan besloten worden tot een grove fout, die enigszins de grens van het opzet raakt;

dat uit de bundel een zekere twijfel rijst nopens het alcoholgehalte op het moment van de aanrijding, daar verweerder ook thuis bij het eten een glas bier kan gedronken hebben; dat niemand iets ongunstigs over persoon, houding, gedraging en sturen van verweerder vóór de aanrijding opgemerkt heeft;

dat het plotse en onverantwoorde zwenken van verweerder niet noodzakelijk door drankmisbruik moet zijn veroorzaakt, maar uit andere redenen kan zijn voortgevloeid; dat de ietwat zonderlinge gedragingen van verweerder na de aanrijding ook grotendeels aan angst, verschrikking en radeloosheid kunnen toegeschreven worden; dat de politie van Zwevegem niet concludeert tot dronkenschap en dat verweerder speciaal uitgenodigd werd om per fiets naar het Bureau van Politie te rijden, hetgeen hij normaal deed;

dat dienvolgens in het geheel van de omstandigheden dezer zaak enige twijfel bestaat omtrent de oorzaak van het onverantwoorde zwenken en het dwaze ongeval, twijfel, die hier ook aan verweerder ten goede komt;

Overwegende dat elke verzekeringsmaatschappij in België bij het sluiten van het contract tot normale risico's van het verkeer rekent het feit, dat bestuurders van voertuigen enkele glazen bier kunnen drinken, vooral in ons land, dat algemeen bekend is als hebbende een uitermate groot bierverbruik;

dat de verzekeringsmaatschappij de grove fout van de verzekerde zonder enige twijfel moet bewijzen, hetgeen zij niet afdoende doet;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend,

Ontzegt de vordering aan eiseres en veroordeelt ze tot de kosten;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-tengestaande elke voorziening en zonder borgstelling.

BIBLIOGRAPHIE

Buitenlandse Rechtstijdingen (maandelijks); **Buitenlandse Wetteksten** (driemaandelijks); **Volkenrechtelijke Berichten** (halfjaarlijks); **Volkenrechtsbronnen** (niet periodiek). Uitgave Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De omstandigheid is nog niet veranderd dat Vlaamse juristen die zich bijzonder willen toeleggen op het internationaal publiek of internationaal privaatrecht hoofdzakelijk op franstalige en andere vreemde auteurs aangewezen zijn. Vandaar dat er altijd reden tot grote vreugde is wanneer over deze zo belangrijke tak van het recht een of andere publicatie in het Nederlands het licht ziet. Het strekt de Dienst voor Buitenlandse Wetgeving van het Ministerie van Buitenlandse Zaken onder leiding van haar zeer actieve ambtenaar dhr L. Vandenbrande tot eer zich enkele jaren reeds op ver-

dienstelijke wijze te hebben ingespannen om in deze waarlijk onoverzienlijke leemte trachten te voorzien.

Op dit ogenblik worden door haar één niet-periodieke en drie periodieke publicaties in het Nederlands uitgegeven: de *Buitenlandse Rechtstijdingen* (maandelijks); de *Buitenlandse Wetteksten* (driemaandelijks); de *Volkenrechtelijke Berichten* (halfjaarlijks en de *Volkenrechtsbronnen* (niet periodiek).

In principe zijn de «Buitenlandse Rechtstijdingen» slechts een beknopt overzicht van de recente wetgeving der buurstaten als van de inhoud der meest vooraanstaande buitenlandse rechtstijdschriften. Eigenlijk zijn zij niet meer dan een aankondiging van de wettelijke beschikkingen en rechtskundige artikelen welke als nieuwe documentatie bij de reeds bestaande werden gevoegd en die kosteloos kunnen geraadpleegd worden in de leeszaal van de Dienst voor Buitenlandse Wetgeving. Soms brengen deze Rechtstijdingen vertalingen van meestal actuele wetteksten en af en toe zelfs rechtskundige studiën en berichten over bijvoorbeeld de grondwetsherzieningen in het buitenland, de wetten op de nationaliteit en vraagpunten inzake het burgerlijke wetboek in de vreemde. Het jaarabonnement kost 250 fr.

Een basisdocumentatie in de Nederlandse taal over de belangrijkste buitenlandse rechtstakken: grondwetten, burgerlijke en familiewetboeken, strafwetboeken, huwelijks wetten, adoptiewetten, erf wetten enz. worden verschaft door de «Buitenlandse Wetteksten». Iedere jaargang vormt een reeks. 1951 bracht vertalingen van grondwetten van België, Nederland, Frankrijk, de V.S.A., Zwitserland en de Sovjet-Unie alsmede een uitstekende uiteenzetting over het Britse Regeringsstelsel door de befaamde Brit Prof. Robson. 1952 bracht vertalingen van huwelijks- en scheidings wetten, 1953 vertalingen van familiewetboeken en nationaliteits wetten. De reeks 1954 wordt aan de adoptie gewijd.

De «Volkenrechtelijke Berichten» worden uitgegeven ter bevordering van de studie van het Internationaal Publiek Recht. De eerste aflevering van jaargang 1952 bevat een uiteenzetting van Lode van Uytven over het Schumanplan, verhandelingen van ambtenaren van de buitenlandse dienst van het departement van Buitenlandse Zaken: Y. De Vleeschauwer zet doel en werking uiteen van de Raad van Europa, H. Perdieu behandelt de Europese Transportcoördinatie en L. Vandenbrande publiceert een rijk gedocumenteerde studie over het Suez-kanaal. In deze laatste verhandeling die nog altijd actueel is wordt uitvoerig naar wetgeving en rechtspraak terzake verwezen en een belangrijke bibliografie is er aan toegevoegd.

De eerste aflevering van jaargang 1953 handelt in een bijdrage van Marc Janssens over de Europese Integratie en de Nationale Grondwetten. Verder komt er een overdruk in voor van een artikel dat gewijd is aan de Duitse Schuldenconferentie en tenslotte voor diegenen die zich interesseren aan diplomatieke geschiedenis wordt door L. Vandenbrande op beknopte maar uitstekende wijze ontstaan, rol, interpretatie en reactie van de Heilige Alliantie alsmede ontstaan en einde van het Europees Directorium geschetst.

In een bijzonder deel nummer 2 van jaargang 1953 wijdt Marc Janssens een studie aan de Supra-nationale Gemeenschappen en de Belgische Grondwet met daarbij een volledig overzicht der bepalingen aangaande de internationale betrekkingen in de Europese grondwetten en in de grondwet der V.S.A. De volledige tekst van de Belgische grondwet staat er in afgedrukt.

Nummer één van jaargang 1954 is gewijd aan de in België en in het buitenland bestaande instellingen die zich toeleggen op de studie en verbreiding van het in-

ternationaal of vergelijkend recht. Een alleszins nuttig boek van 239 blz. waarin L. Vandenbrande op summiere wijze doel en nut omschrijft van deze instituten; een betrouwbare gids voor hem die zijn studie naar een of andere specialiteit wil oriënteren. De tweede aflevering van dezelfde jaargang wordt volledig besteed aan een studie van Gaston Janssens over de Diplomatieke Betrekkingen in het raam van een Verenigd Europa. Het ontstaan en de historische groei van de diplomatie worden nagegaan en omwille van de actualiteit bezien in het licht van de nieuwe juridische en organisatorische aspecten van het Verenigd Europa in wording.

Stuk A van de « Volkenrechtsbronnen » is het eerste volkenrechtelijke tijdschrift in de Nederlandse taal welke men het eerste deel zou kunnen noemen van een soort wetboek van volkenrecht. Het is een zeer nuttige documentatie voor hen die contact willen nemen met de bronnen van het verdragsrecht en een uitstekende literatuur voor diegenen die een diplomatieke carrière willen voorbereiden. Het bevat de voor het volkenrecht belangrijke verdragen gesloten tussen 1780 en 1914, alle verzameld door L. Vandenbrande. Gelukkig noemen wij het feit dat men er de verdragen volledig in opgenomen heeft zodat de belangstellenden een juist idee krijgen van het wezen en de structuur der verdragen. Volgende belangrijke verdragen zijn in deze 472 blz. rijke bundel samengebracht : de gewapende neutraliteit, de internationale rivieren, de Zwitserse neutraliteit, de rang der diplomatieke ambtenaren, de H. Alliantie en het Europees Directoorium, de Monroëleer, de Belgische onafhankelijkheid en neutraliteit, de grote politieke verdragen der jaren 1880 en 1890, de algemene Kongokarte van 1885, de Regelingen der tweede Vredesconferentie van den Haag 1907 enz.

Tot slot dient er op gewezen dat de in de brochures van de Dienst der Buitenlandse wetgeving opgenomen verhandelingen, berichten en vertalingen slechts als voorlichtingsmateriaal zijn bedoeld en slechts haar auteur binden. Voor toezending van hogervermelde uitgaven wende men zich tot de Dienst der Buitenlandse Wetgeving, 25 Kunstlaan te Brussel.

Met grote belangstelling zien we reeds uit naar de volgende afleveringen van deze nederlandstalige publicaties die uit juridisch oogpunt een uitstekende en waardevolle volkenrechtelijke documentatie vormen.

Mr F. Bogaert.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Bij speciale afvaardiging van de Heer Voorzitter van de Franse Republiek, werd tijdens een vergadering, gehouden te Antwerpen, door de Heer Stafhouder Toulouse van Parijs aan Mr Charles Boelens, Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten, het kruis van Ridder in het Legioen van Eer toegekend.

Deze hoge onderscheiding strekt terecht tot eer aan degene aan wie zij toegekend werd, maar zij komt terzelfdertijd neer op het Verbond der Belgische Advocaten evenals op gans de Belgische Balie.

De leden der Balie zullen aldus de eer die hen aangedaan wordt naar juiste waarde weten te schatten.

VLAAMSE CONFERENTIE BIJ DE BALIE TE ANTWERPEN

Vergadering van 3 December 1954.

De voordracht van onze Antwerpse confrater, Mr. Beliën, over « De religieuze volksmuziek van de Amerikaanse negers », kende grote bijval.

In de aanvang van de 17de eeuw (1619) werden met het Hollands schip « Jesus » de eerste negers als slaven in Noord-Amerika ingevoerd. Zij waren afkomstig uit verschillende streken van Afrika, vooral uit Nigeria, de Goud- en de Ivoorkust. Van dan af ontstonden de eerste « Negro Spirituals ».

Volgens spreker is de Amerikaanse volksmuziek de rechtstreekse uitdrukking van een neger « die lijdt ». In meer dan 300 Spirituals wordt het schrijnende leed bezongen van de arme negerslaaf en het heimwee naar het Afrikaanse moederland, hetgeen niet uitsluit dat ook momenten van geluk en religieuze gevoelens — deze negers werden tot het christendom bekeerd — daarin tot uiting komen.

Omtrent het historisch ontstaan van de spirituals is weinig bekend, maar zij behoren ontegensprekelijk tot de volksmuziek. Vele ontstonden uit collectieve inspiratie, zoals kerkgezangen, andere uit individuele scheppingsdrang met als motieven het dagelijks werk, een of ander natuurverschijnsel, enz.

Deze liederen werden van generatie op generatie overgeleverd. Daardoor werden woorden weggelaten of bijgevoegd, zodat de tekst soms onsamenhangend is.

De meeste spirituals zijn gekenmerkt door een dansritme, — typische uiting van een primitief volk —, en door een sterke zinnelijkheid. Deze eenvoudige, natuurlijke en onberedeneerde muziek heeft ook de invloed van het christendom en de blanke ondergaan, daar de neger zeer gemakkelijk assimileert. Er kan ongetwijfeld een treffende vergelijking gemaakt worden tussen de negers en de Joden in ballingschap. Eenvoudig, zeer ontvankelijk van nature als hij is, heeft de neger een eigenaardige visie op het bijbels gebeuren.

Liederen met minder sterk uitgesproken godsdienstige inslag zijn de Blues. Uit deze volksmuziek is, zoals bekend, de jazz ontstaan.

Ter illustratie van zijn voordracht zong Mr. Beliën enkele liederen, afgewisseld met verscheidene fonoplaten. Tot slot droeg hij een aantal gedichten voor.

De spreker die zich als een hartstochtelijk verdiger en uitstekend vertolker van de Amerikaanse volksmuziek heeft doen kennen werd door de geestdriftig geworden toehoorders luide toegejuicht.

H. B.

VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP BIJ DE BALIE TE BRUSSEL

Plechtige openingszitting

Op Zaterdag 11 December ll. werd met grote luister de plechtige openingszitting gehouden van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel in de grote zaal van het Hof van Verbreking ten Gerechtshove.

Nog nooit was het voorgekomen dat zoveel belangstelling voor deze zitting aan de dag werd gelegd. De zaal was tot proppens toe gevuld, wat heel wat te betekenen heeft wanneer men de toestanden in het Brusselse kent.

De Heer Minister van Justitie Lilar had er aan gehouden de openingszitting met zijn aanwezigheid

te vereren. Al de korpsversten van de magistratuur en talrijke hoogwaardigheidsbekleders waren aanwezig wanneer de Voorzitter Mr Custers de zitting opende in aanwezigheid van de Heer Stafhouder der Balie te Brussel Mr Van Reepinghen.

Dadelijk werd het woord verleend aan Mr Pierre Ronse, die de feestrede uitsprak, waarvoor hij de titel had gekozen «De glimlach van het recht». Deze eigenaardige titel dekte een inhoud die in de hoogste mate origineel was. Daar de tekst van de rede van Mr Ronse in het tegenwoordig nummer gepubliceerd wordt zullen wij er slechts aan toevoegen dat de rede werd uitgesproken in een sierlijke taal met een sobere doch overtuigende welsprekendheid en dat zij onafgebroken het auditorium geboeid hield.

Mr Custers antwoordde in een merkwaardig betoog, waardoor hij aantoonde dat Mr Ronse hem niet volledig had overtuigd van zijn stelling als zou het recht naar zijn wezen innig verwant zijn met blijheid, vreugde en optimisme. Ook de tekst der belangrijke rede van Mr Custers verschijnt in het tegenwoordig nummer.

Eindelijk werd het woord gevoerd door de Heer Stafhouder Van Reepinghen, die, na Mr Ronse te hebben gelukgewenst, brak met de traditie en niet uitweidde over het onderwerp dat door de feestredenaar was behandeld. Hij gaf er de voorkeur aan de vergadering uiterst interessante beslissingen mede te delen, welke door de Raad der Orde van Brussel waren genomen geworden in verband met de opleiding der jonge advocaten en met de tuchtraden in beroep.

Het werd in het Vlaams rechterlijk midden ten eerste geapprecieerd dat de Heer Stafhouder deze uiterst belangrijke mededeling als primeur had voorbehouden aan het Vlaams Pleitgenootschap. Dit is er het beste bewijs van hoe deze conferentie zich heeft weten op te werken tot een hoogstaande vereniging die ten volle het vertrouwen en de waardering verdient van de Stafhouder en de Raad der Orde.

's Avonds werd het traditioneel banket gehouden in de nieuwe lokalen van de Sabena en in een allert hartelijkste stemming werden gloedvolle en geestige tafelredevoeringen gehouden.

Het was een mooie dag voor het Vlaams Pleitgenootschap.

BALIE - SPORT

In het kader der nationale competitie ontmoetten de ploegen der balies van Luik en Antwerpen elkaar op het terrein van F.C. Brasschaat, Zaterdag 4 December. De wedstrijd eindigde met een Antwerpse overwinning, met de score van 6 doelpunten tegen 1.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

“Rechtskundig Weekblad”

MEDEDELINGEN

EERSTE CONGRES VAN DE VERENIGDE NATIES INZAKE CRIMINELE PROPHYLAXE EN BEHANDELING VAN DELINQUENTEN

1. Ontstaan.

De algemene vergadering heeft op 1 December 1950 in haar resolutie n° 415 beslist dat de Verenigde Naties om de vijf jaren een internationaal congres inzake criminele prophylaxe en behandeling der delinquenten zouden bijeenroepen. Dit congres maakt deel uit van een ruimere organische structuur die daarenboven voorziet, de aanduiding door de diverse regeringen van correspondenten voor het secretariaat der Verenigde Naties en verder het inrichten van plaatselijke conferenties over het onderwerp. Deze werking zou het gevolg zijn van de overdracht aan de Verenigde Naties van de functies der «Commission internationale pénale et pénitentiaire». Vanuit historisch oogpunt beschouwd is dit congres dus de voortzetting van de congressen eertijds gorganiseerd door deze commissie en waarvan het eerste plaats had in Den Haag in de loop van Augustus 1950.

2. Datum en plaats.

Het congres zal doorgaan in het Paleis der Natien te Genève, Zwitserland, van 22 Augustus tot 3 September 1955.

3. Deelname.

Het congres omvat drie groepen deelnemers:

- 1) de leden officieel aangeduid door de regeringen die deskundigen zijn inzake criminele prophylaxe en behandeling van delinquenten en die over een bijzondere kennis en ervaring beschikken betreffende de meest actuele problemen.
- 2) Vertegenwoordigers van gespecialiseerde instellingen en niet officiële organismen die in contact zijn met de Organisatie der Verenigde Naties.
- 3) Personen die individueel deelnemen aan het congres; deze groep omvat de personen die het voorwerp van het congres onmiddellijk aanbelangen.
 - a) de functionarissen der ministeriële departementen van politie en justitie en der instellingen voor jeugdige en volwassen delinquenten;
 - b) de leden van hoven en rechtbanken;
 - c) de ingeschreven advocaten;
 - d) de leden van het onderwijzend personeel der universiteiten;
 - e) de personen bekend om hun wetenschappelijke arbeid in het domein der criminele prophylaxe en der behandeling van delinquenten;
 - f) de afgevaardigden van de openbare of private sociale organismen die zich bekommeren om het lot der delinquenten en die een preventieve actie voeren op dit gebied;
 - g) de vertegenwoordigers van verenigingen van sociaal dienstbetoon en van sociale scholen;
 - h) de personen of vertegenwoordigers van organismen uitgenodigd door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

De inrichtingskosten van het congres komen ten laste van de Verenigde Naties en geen enkel inschrijvingsrecht zal gevorderd worden. Daarentegen zullen de regeringen, de organismen of de individuele deelnemers de kosten betreffende hun deelneming op zich moeten nemen.

4. Programma.

Op de dagorde van het congres komen de volgende onderwerpen voor :

- 1) het geheel van minimumregelen voor de behandeling van gevangenen;
- 2) de recrutering en vorming van het penitentiair personeel;
- 3) de open inrichtingen;
- 4) de gevangenisarbeid;
- 5) de jeugdige misdadigheid.

Voor het onderzoek van deze problemen zal het congres verdeeld worden in drie secties die ieder tenminste 10 zittingen zullen houden.

De werkzaamheden zullen over deze drie secties verdeeld worden als volgt :

- 1^e sectie : Het geheel van minimumregelen voor de behandeling van gevangenen. De recrutering en vorming van het penitentiair personeel.
- 2^e sectie : De open inrichtingen. — De gevangenisarbeid.
- 3^e sectie : De jeugdige misdadigheid.

Er is voorzien dat het congres ongeveer tien voltallige vergaderingen zal houden tijdens dewelke de verslagen der secties zullen onderzocht worden. De resoluties aangenomen door het congres zullen medegedeeld worden aan de secretaris-generaal en zo nodig aan de bestuursorganismen van de Verenigde Naties.

Als officiële talen voor het congres werden het Frans, het Engels en het Spaans aangenomen en de gelijktijdige vertaling van een taal in de twee overige is verzekerd voor al de zittingen der secties en der voltallige vergadering.

Het programma van het congres voorziet daarenboven nog zekere samenhangende activiteiten zoals het bezoek aan inrichtingen, filmvoorstellingen, enz.

5. Documentatie.

De documentatie die zal verschaft worden aan de deelnemers van het congres verschilt naargelang de problemen. Men voorziet echter dat alle nodige documentatie tijdig bij voorbaat zal uitgedeeld worden om een grondige voorbereiding der besprekingen mogelijk te maken.

- 1) *Het geheel der minimumregelen voor de behandeling der gevangenen.*

Op verzoek van de Verenigde Naties heeft de « Commission internationale pénale et pénitentiaire », vóór haar ontbinding, in 1951 zich beziggehouden met de herziening van het geheel der minimumregelen voor de behandeling der gevangenen, zoals deze uitgewerkt waren door de commissie in 1933 en goedgekeurd door de vergadering van de Volkenbond in 1934. Het project met de herziene regelen werd voorgelegd aan de regeringen en later aan de plaatselijke conferenties van de Verenigde Naties op het gebied van criminele prophylaxe en behandeling der delinquenten die plaats grepen tussen 1952 en 1954 in Europa, Latijns Amerika, het Midden Oosten, Azië en het Verre Oosten. Het congres zal geroepen zijn dit project van regelen volledig af te werken en goed te keuren, om het dan over te dragen aan de geschikte hogere organen van de Verenigde Naties. Met dit doel zal het congres voorzien worden van een verslag, uitgewerkt door het secretariaat van de Verenigde Naties, dat een samenvatting zal geven van de be-

slissingen genomen door de verschillende plaatselijke conferenties.

- 2) *Recrutering en vorming van het penitentiair personeel.*

Deze kwestie is eveneens onderzocht geworden door de plaatselijke conferenties der Verenigde Naties en het secretariaat zal aan het congres een verslag voorleggen, inhoudende een samenvatting der besprekingen van de conferenties. Daarenboven beschikt het secretariaat over de medewerking van verschillende specialisten voor de voorbereiding van een twintigtal nationale verslagen, uitgaande van verschillende landen in de diverse werelddelen. Deze verslagen bevatten concrete voorbeelden van programma's inzake recrutering en vorming van het penitentiair personeel. Het congres zal aldus beschikken over een uiteenzetting van grondregelen en over alle feitelijke inlichtingen over het onderwerp.

- 3) *Open inrichtingen.*

De documentatie over dit onderwerp is dezelfde als de zoëven bedoelde in verband met de recrutering en vorming van het penitentiair personeel. Daarbuiten zullen de deelnemers aan het congres ook twee bijzondere verslagen ontvangen met betrekking tot de bijzondere aspecten van het probleem der open inrichtingen. Deze verslagen, voorbereid door consultants op verzoek van de Verenigde Naties, behandelen respectievelijk de keus tussen de delinquenten tot onderbrenging in een open inrichting en de plaats van deze inrichtingen in het penitentiair systeem, alsmede de rol en de houding van de volksgemeenschap in verband met de open inrichtingen.

- 4) *Gevangenisarbeid.*

Dit onderwerp zal door het congres onderzocht worden op basis van een verslag, geheel voorbereid, met medewerking van de internationale arbeidsorganisaties, door een consultant met dit doel door de Verenigde Naties aangenomen.

Het onderzoek in deze kwestie geschiedde door een uitgebreide internationale enquête bij correspondenten van het secretariaat der Verenigde Naties inzake criminele prophylaxe en behandeling der delinquenten en bij correspondenten van het Internationaal Arbeidsbureau in al de werelddelen, alsmede door een beroep op andere bronnen.

- 5) *Jeugdige misdadigheid.*

Het congres zal beschikken over een algemeen verslag over deze kwestie, voorbereid door het secretariaat der Verenigde Naties. Dit verslag bevat onder meer een samenvatting van de besluiten, in verband met het voorkomen der jeugdige misdadigheid, genomen in de loop der laatste jaren tijdens plaatselijke conferenties van de Verenigde Naties en andere internationale vergaderingen. Bovendien zullen de deelnemers een verslag ontvangen betreffende de actuele actie-programma's ter voorkoming van de jeugdige misdadigheid, voorbereid door het instituut voor de studie en de behandeling der misdadigheid te Londen, als consultant aangewezen. Daarnaast zullen ook verslagen bezorgd worden over zekere bijzondere aspecten der zaak, voorgesteld door belanghebbende en gespecialiseerde instituten, t.t.z. door de UNESCO, door de Wereldorganisatie voor Hygiëne en door de Internationale Arbeidsorganisatie.

VI. Inschrijving der individuele deelnemers.

De personen die wensen individueel deel te nemen aan het congres, zullen zich dienen in te schrijven door een aanvraag deszake te richten tot de directeur van de afdeling der sociale activiteiten, secretariaat der Verenigde Naties, New-York U.S.A.

Deze aanvraag moet alle nuttige gegevens bevatten betreffende het beroep en de hoedanigheid van de belanghebbende, om deel te nemen aan het congres (zie III/3). Hij zal ook ten voorlopige titel de sectie aanwijzen waarvan hij verlangt de werkzaamheden te volgen, alsmede de taal van het congres die hem het meest eigen is.

MINISTERIE VAN VERKEERSWEZEN

Rechtskundig consultatiebureau ten behoeve van het personeel. — Aanstelling van twee rechtskundige adviseurs.

1. Door de Sociale Diensten van het Departement van Verkeerswezen zal in de loop van de maand Januari 1955 worden overgegaan tot de aanstelling van twee rechtskundige adviseurs, één Franstalige en één Nederlandstalige, met een vast jaarlijks honorarium van 40.000 fr.

2. De Rechtskundige Consultatiebureau's zullen in de Brusselse agglomeratie gevestigd worden. De adviseurs zullen zich tweemaal vier uren per week ter beschikking van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen houden voor het verschaffen van rechtskundige raad.

3. De kandidaten moeten bij de balie ingeschreven zijn en metterdaad het beroep van advocaat uitoefenen.

4. De adviseur heeft tot taak de personeelsleden voorlichting te geven in rechtskwesties. Hij mag in geen geval pleiten in een zaak waarover hij een lid van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen, op dezes verzoek, van advies gediend heeft. De consultaties mogen ook schriftelijk worden aangevraagd en de adviseurs zullen kunnen opgeroepen worden om zich naar de provincie te begeven ten einde er consultatiezittingen te houden ingeval de andere middelen van rechtsbijstand ondoelmatig mochten blijken.

5. De adviseurs zullen vast aangesteld worden na een stage van één jaar.

6. Om zich kandidaat te stellen moeten de gegadigden, vóór 15 Januari 1955, een aanvraag zenden aan de Sociale Dienst van het Ministerie van Verkeerswezen, Liefdadigheidstraat, 25, Brussel. Belanghebbenden worden verzocht aan die dienst een curriculum vitae met eventuele referenties te doen geworden, alsmede een door de bevoegde Stafhouder van de orde der advocaten ondertekende verklaring waaruit blijkt dat zij aan de andere 3 gestelde vereisten voldoen.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeente - n° 55 - September-October 1954.

J. Bracops, Verslag betreffende De Grote Stad, haar organisatie en de problemen die zij opwerpt in België. — A. M. Botte, De Kleine Gemeenten. — B. de Grunni, Verslag over de werking van de Bond.

De Gemeentekeure - n° 65 - December 11954.

Tomolt, De toelagen voor gemeentewerken en de betalingen aan aannemers.

Nederlands Juristenblad - afl. 43 - 11 December 1954.

Mr. H. J. Marius Gerlings, Objectieve procespartijen. — M. H. B. J. Waslander, De nieuwe beroepswet. — Mr. V. J. A. van Dijk, Gerechdelijk vooronderzoek in kantongerechtszaken. — Mr. E. Fischer-Keuls, Een Amerikaanse rechter tegenover ons art. 992 B. W.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie - n° 4376 - 4 December 1954.

Y. D. C. van Duyn, Wijzigingen in het Ontwerp-Successierecht (I). — K. Abma, De notariële schildwacht (II). — Prof. G. de Grooth, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht 1953 (X).

n° 4377. — 11 December 1954.

Y. D. C. van Duyn, Wijzigingen in het Ontwerp-Successiewet (II, slot). — K. Abma, De notariële schildwacht (III). — G. N. Nelemans, Hoe recht krijgen? — Prof. Mr. G. de Grooth, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht 1953 1953 (XI, slot). Y. D. C. van Duyn, Rechterlijke en administratieve beslissingen inzake notariaat en fiscaal recht, Successiewet (I).

Journal des Tribunaux - n° 4044 - 12 décembre 1954.

Emile Bette, De la loi applicable à la lettre de change et au billet à ordre. — Jurisprudence.

Recueil Dalloz de Doctrine de Jurisprudence et de Législation - 41° cahier - 11 décembre 1954.

Paul Cordonnier, Rigueurs abstraites et réalisme A propos de l'intégrité de la dot, en cas d'opérations sur titres dotaux, avec « rompus ». — R. Savatier, L'attribution préférentielle de l'exploitation agricole en cas de partage de communauté après divorce ou séparation de corps. — A. L. P., Le délai de dépôt des moyens de cassation de la partie civile. — F. G., Les ordonnances du juge d'instruction à porter à la connaissance du conseil de l'inculpé. — Guionin, L'effet, à l'égard des requêtes antérieures tardives, de la réouverture, par la loi, d'amnestie du 6 août 1953, du délai de recours contentieux en matière d'épuration administrative.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"